DOCUMENT RESUME

ED 437 856 FL 026 152

AUTHOR Cyncar-Hryschuk, Markiana, Comp.; Petriw, Lesia, Comp.
TITLE Khorobrist': Zbirka tekstiv (Courage: A Reader). Ukrainian Language Development Series.
INSTITUTION Alberta Dept. of Education, Edmonton. Language Services Branch.
SPONS AGENCY Alberta Learning, Edmonton. Language Services Branch.
ISBN ISBN-0-7785-0539-1
PUB DATE 1999-00-00
NOTE 53p.; For related documents, see FL 026 153-155. Made possible by the Financial Support of the Ukrainian Language Education Centre, Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta, and the Ukrainian Professional and Business Club of Edmonton.
AVAILABLE FROM Alberta Learning, Curriculum Standards Branch, 11160 Jasper Avenue, Edmonton, AB Canada T5K 0L2. Tel: 780-427-2984; Fax: 780-422-3745; Web site: http://ednet.edc.gov.ab.ca.
PUB TYPE Guides - Classroom - Learner (051)
LANGUAGE Ukrainian
EDRS PRICE MF01/PC03 Plus Postage.
DESCRIPTORS Cultural Awareness; *Cultural Education; Dialogs (Language); Foreign Countries; Heritage Education; Instructional Materials; Literature; Native Language Instruction; Poetry; Reading Materials; Second Language Instruction; Second Language Learning; Short Stories; *Ukrainian; Uncommonly Taught Languages

ABSTRACT

This book is one of four intermediate-level readers in a series intended for second- or native language learners of Ukrainian. It includes a selection of short texts in modern Ukrainian, including poems, sayings (aphorisms), short stories, and dialogs. Other topics in this series include (in translation): Human nature, relationships, courage, and fascination with the unknown. (CNP)

Reproductions supplied by EDRS are the best that can be made
from the original document.

FL

Хоробрість

ЗБІРКА ТЕКСТІВ

Courage A Reader

ED 437 856

PERMISSION TO REPRODUCE AND DISSEMINATE THIS MATERIAL HAS BEEN GRANTED BY
Christina Andrews
TO THE EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)
1

U.S. DEPARTMENT OF EDUCATION
Office of Educational Research and Improvement
EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)
X This document has been reproduced as received from the person or organization originating it.
☐ Minor changes have been made to improve reproduction quality.
• Points of view or opinions stated in this document do not necessarily represent official OERI position or policy.

Програма навчання української мови

Collage

КОЛЯЖ

n Language Development Series

Упорядкували
М. ЦИНЦАР-ГРИЩУК
Л. ПЕТРІВ

Ілюстрували
С. БУРАК-БЕРНАРД
О. ВАСАРАБ
Б. ГАРТМАНН
Й. ЗАРКАДАС
Г. САВАДЖ

BEST COPY AVAILABLE

FL096152

ХОРОБРІСТЬ

ЗБІРКА ТЕКСТІВ

Courage

A Reader

Упорядкували
Маркіяна Цинцар-Грищук
Леся Петрів

Ілюстрували
Соня Бурак-Бернард
Орест Васараб
Барбара Гартманн
Йорґос Заркадас
Гаррі Савадж

Програма навчання
української мови

КОЛЯЖ

A Ukrainian Language
Development Series

Міністерство освіти Альберти
Відділ програмних стандартів
Едмонтон, Канада

©1999 the Crown in Right of Alberta, as represented
by the Minister of Learning, Alberta Learning,
11160 Jasper Avenue, Edmonton, Alberta, Canada T5K 0L2

Every reasonable effort has been made to trace ownership of copyright materials. Information enabling the publisher to rectify any reference or credit in future printings will be welcomed.

All rights reserved

Видавництво складає щиру подяку таким установам за дозвіл на адаптацію й перевидання творів у цій збірці: Державному агентству України з авторських і суміжних прав за твори Тараса Шевченка «Доля» й «Тече вода в синє море» (Шевченко Тарас. *Кобзар*. Київ: Радянська школа, 1954, с. 557, 21), за твір В. Біанкі «По слідах» (*Читанка. Казки, оповідання, вірші*. Упорядкував Н. С. Ткаченко. Київ: Радянська школа, 1963, с. 137-145), за твір Даніеля Дефо «Робінзон Крузо» (Дефо Даніель. *Робінзон Крузо*. Київ: Дніпро, 1965, с. 25-53), за твір Джека Лондона «Біле ікло» (Лондон Джек. *Біле ікло*. Переклали з англійської Вероніка Гладка й Катерина Корякіна. Київ: Веселка, 1976, с. 49-58) і за твір Ф. Дж. Гавльда «Сила волі» («Молода Україна». Переклав з англійської Михайло Лотоцький. Львів: б. в., 1924, ч. 8, с. 93); видавництву «Луна» за твір Богдана Лепкого «Саньми» (Лепкий Богдан. *Під ялинку*. Нью-Йорк: Луна, 1958, с. 16-23); видавництву оо. Василіян за твір Богдана Лепкого «Різдвяний вечір» (*Різдвяна містерія. Антологія новішої української різдвяної поезії*. Склав Г.Г. Кінах, ЧСВВ. Рим, Італія: Видавництво оо. Василіян, 1968, с. 152); докторові Яру Славутичеві за його твір «На Різдво» (Славутич Яр. *Твори. Том перший. Поезії (1937-1997)*. Київ—Едмонтон: Дніпро—Славута, 1998, с. 183).

У збірці також перевидано в адаптованому вигляді такі твори: твір «Чи існував Робінзон?» («Крилаті. Журнал української молоді». Торонто: Центральна управа Спілки української молоді, 1964, ч. 11, с. 14); твір Януша Осенки «Найкоротша оптимістична новелька»; твір Б. Іванка «За сестрою» (Іванко Б. *За сестрою. П'єса на 5 дій з часів козаччини*. Вінніпег: Тризуб, 1970); твір Олеся Чорного «Розмова з Оксаною Баюл — чемпіонкою з фігурного катання на XVII Олімпійських іграх».

Видавництво намагалося відшукати власників авторських прав кожного твору в цій збірці і буде вдячне за інформації, зауваження та поправки, які просить надсилати на подану нижче адресу.

Pilot edition published 1986
Printed in Canada

Alberta Learning
Curriculum Standards Branch
11160 Jasper Avenue
Edmonton, AB Canada T5K 0L2
Phone: (780) 427-2984; Fax: (780) 422-3745
Internet: http://ednet.edc.gov.ab.ca

Alberta Learning Cataloguing in Publication Data

Alberta. Alberta Learning. Curriculum Branch.
Khorobrist' : zbirka tekstiv = Courage : a reader.

Compiled by Markiana Cyncar-Hryschuk and Lesia Petriw.
ISBN 0-7785-0539-1

1. Ukrainian language - Study and teaching - Alberta. 2. Language and languages - Study and teaching - Alberta - Bilingual method. I. Cyncar-Hryschuk, Markiana. II. Petriw, Lesia. III. Title: Courage: a reader. IV. Series: Collage: a Ukrainian language development series.

PG3811.A333 1999 491.79

Видання випущено на замовлення

Відділу мовних програм *при* **Міністерстві освіти Альберти.**

Публікація матеріялів для 8-ї кляси,
як частини Програми навчання української мови «Коляж»,
була здійснена за фінансовою допомогою

Методичного кабінету української мови
при **Канадському інституті українських студій,**
Альбертський університет,
і
Клюбу українських професіоналістів і підприємців Едмонтону.

The development of the Collage Ukrainian Language Development Series
was sponsored by the

Language Services Branch *of* **Alberta Learning.**

The publication of the Collage 2 level of the
Collage Ukrainian Language Development Series
was made possible by the financial support of the

Ukrainian Language Education Centre,
Canadian Institute of Ukrainian Studies,
University of Alberta,
and the

Ukrainian Professional and Business Club of Edmonton.

ЗМІСТ

7 **Прислів'я та приказки**

8 **Доля** Т. Шевченко

9 **По слідах** В. Біанкі
Адаптувала Д. Сапига

14 **Робінзон Крузо** Д. Дефо
Адаптував О. Ільницький

19 **Чи існував Робінзон?**
Адаптувала Х. Шерман

20 **Тече вода в синє море** Т. Шевченко

21 **Народжений у пустелі** Дж. Лондон
Адаптувала Д. Сапига

25 **Сила волі** Ф. Дж. Гавльд
Адаптувала Х. Шерман

27 **Найкоротша оптимістична новелька** Я. Осенка
Адаптувала Х. Шерман

28 **За сестрою** Б. Іванко
Адаптувала О. Возняк

41 **Саньми** Б. Лепкий
Адаптувала Л. Петрів

44 **Інтерв'ю з Оксаною Баюл** О. Чорний
Адаптувала Л. Петрів

46 **Різдвяний вечір** Б. Лепкий

47 **На Різдво** Яр Славутич

48 **Короткі відомості про авторів**

Прислів'я та приказки

Чия відвага, того й перемога.

Хто відважний, той здобуває,
а хто боягуз, той пропадає.

Хто рано підводиться,
за тим і діло водиться.

Мудрим ніхто не вродився,
а навчився.

Хто багато хоче знати,
тому треба мало спати.

Яка охота, така й робота.

Сміливим відвага володіє.

Що вранці не зробиш,
то ввечері не здогониш.

Без охоти нема роботи.

У кого охота, у того й робота.

На все є спосіб.

Наша певність полягає не в тому,
що ми ніколи не впадемо,
а в тому, що ми встанемо.

Де відвага, там і щастя.

Хочеш мати, мусиш дбати.

Без сильної волі не поліпшиш долі.

Найбільшим скарбом, що людина
може принести із собою на світ,
є нестримна охота до якогось діла;
ця охота заповнює життя й дає щастя.
— Ральф-Вальдо Емерсон

Успіх починається від віри у свої
власні сили. У змаганнях і боротьбі не
завжди виграє сильніший або
спритніший, а той, хто непохитно
вірить, що він виграє.
— Гелен Келлер

Будь приготований,
ще раз будь готовий, бо тільки тоді
можна мати успіхи.
— Джозеф Редьярд Кіплінґ

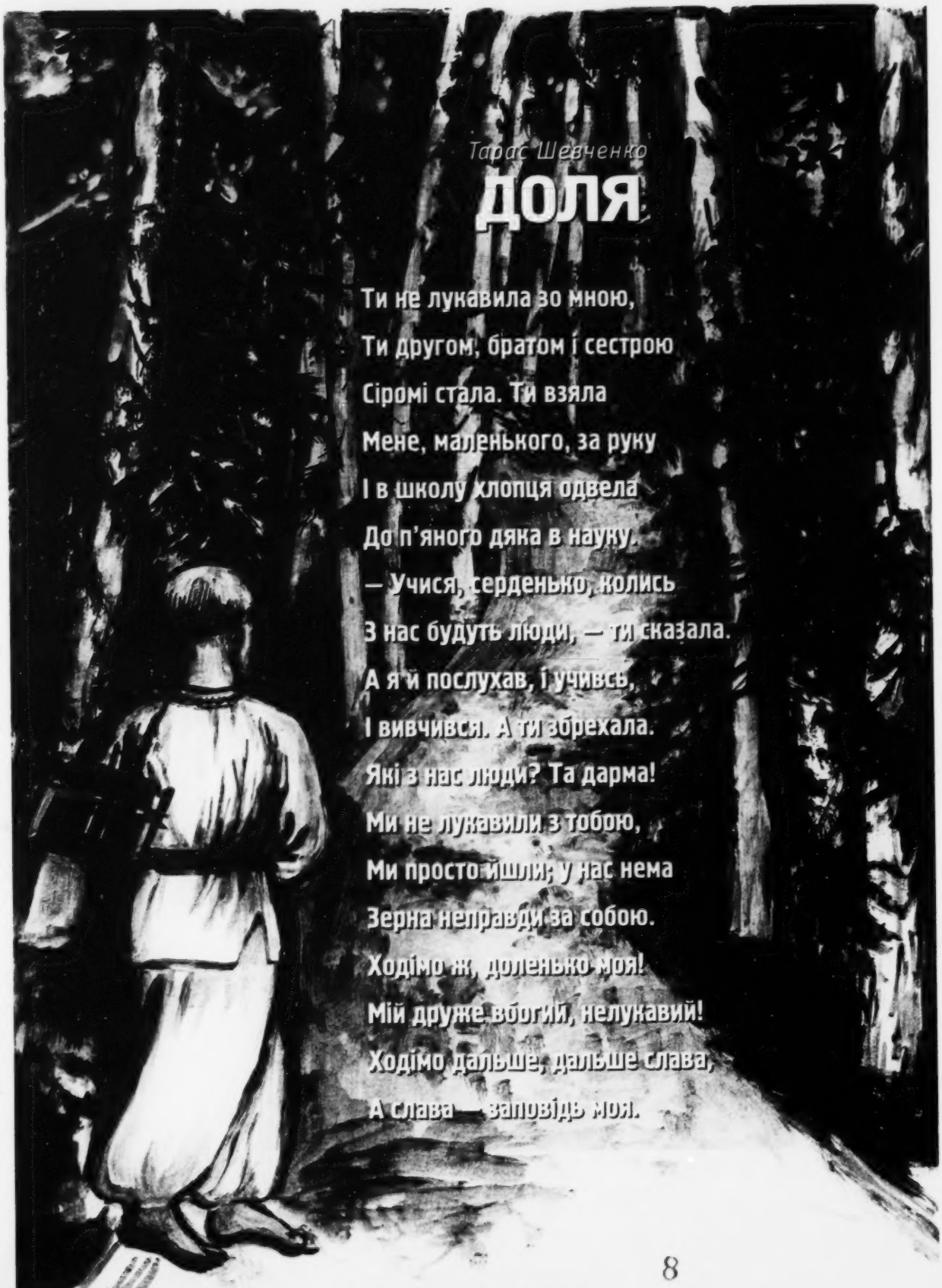

Тарас Шевченко

ДОЛЯ

Ти не лукавила зо мною,
Ти другом, братом і сестрою
Сіромі стала. Ти взяла
Мене, маленького, за руку
І в школу хлопця одвела
До п'яного дяка в науку.
— Учися, серденько, колись
З нас будуть люди, — ти сказала.
А я й послухав, і учивсь,
І вивчився. А ти збрехала.
Які з нас люди? Та дарма!
Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою.
Ходімо ж, доленько моя!
Мій друже вбогий, нелукавий!
Ходімо дальше, дальше слава,
А слава — заповідь моя.

8

Рисувала ***Соня Бурак-Бернард.***

BEST COPY AVAILABLE

Віталій Біанкі

ПО СЛІДАХ

Сумно було Григоркові ввесь день у хаті сидіти. Подивиться він у віконце: біло-біло навколо. Завіяло, замело лісникову хату снігом. Білий стоїть ліс.

Знає Григорко одну галявинку в лісі. Ох, і місце гарне! Коли не прийдеш, там повно куріпок. Фур-р! Фур-р! — на всі боки розлітаються. Тільки встигай стріляти!

Та що куріпки! Зайці там здоровенні також є! Оце недавно Григорко бачив на галявинці ще якийсь слід. Ніколи він ще не бачив такого сліду! На лисячий схожий, але пазурі має прямі, довгі.

От би самому вислідити того дивного звіра.

Це тобі не заєць! За такого й батько похвалить!

Захотілось Григоркові зараз же до лісу бігти!

Батько біля вікна чоботи лагодить.

— Тату, тату!

— Чого тобі?

— Дозволь піти до лісу, куріпок настріляти!

— Ах, таке вигадав пізно ввечері!

— Пусти-и, тату! — жалібно просить Григорко.

Мовчить батько, а в Григорка дух перехопило — ой, не пустить!

Не любить лісник, щоб хлопець без діла ходив. Батько знає, що синок любить стріляти. Подумав батько, що він усе в хаті та в хаті...

— Ну, йди вже! Та дивись, щоб до ночі повернувся. Ти знаєш, що розмова в мене коротка: рушницю відберу та ще й покараю.

Хлопцеві йшов чотирнадцятий рік. Він мав уже свою рушницю. Батько з міста йому привіз. З неї можна стріляти і птахів, і звіра. Добра була рушниця!

Батько знає: рушниця для Григорка — перша річ на світі. Скажи, що відбереш — усе зробить.

— Зараз же повернуся, — обіцяє Григорко. Сам уже кожушок надів і рушницю з цвяха зняв.

— Дивись, щоб не запізнився, — буркнув батько. — Сам знаєш, як уночі вовки навколо виють.

Хлопець вибіг надвір, став на лижви й поїхав до лісу.

◆

Лісник полагодив чоботи. Узяв сокиру й пішов сани направляти.

Почало смеркати. Скінчив старий сокирою стукати. Час вечеряти, а хлопця немає.

Чути було пострілів зо три. А з того часу — тихо.

Час минав швидко. Лісник зайшов до хати й засвітив лямпу. Вийняв горщик каші з печі. Григорка все ще не було.

І де його носить?

Поїв батько трохи каші й вийшов на ганок. Надворі було темно-темно. Прислухався: нічого не чути. Стоїть чорний ліс. Тихо, а хто його знає, що в ньому робиться?

— Ауу-у-у!..

Здригнувся лісник. Чи може здалося?

Знову з лісу чує:

— Ауу-у-у!..

Так і є, вовк! Раптом другий завив, третій... ціла зграя!

Тьохнуло у грудях серце.

«Невже на Григорків слід напали звірі!» — думав лісник.

Він забіг до хати, ухопив рушницю. Вибіг надвір, приклав до плеча й вистрілив: «ба-бах!».

Вовки завили ще гірше. Слухає

9

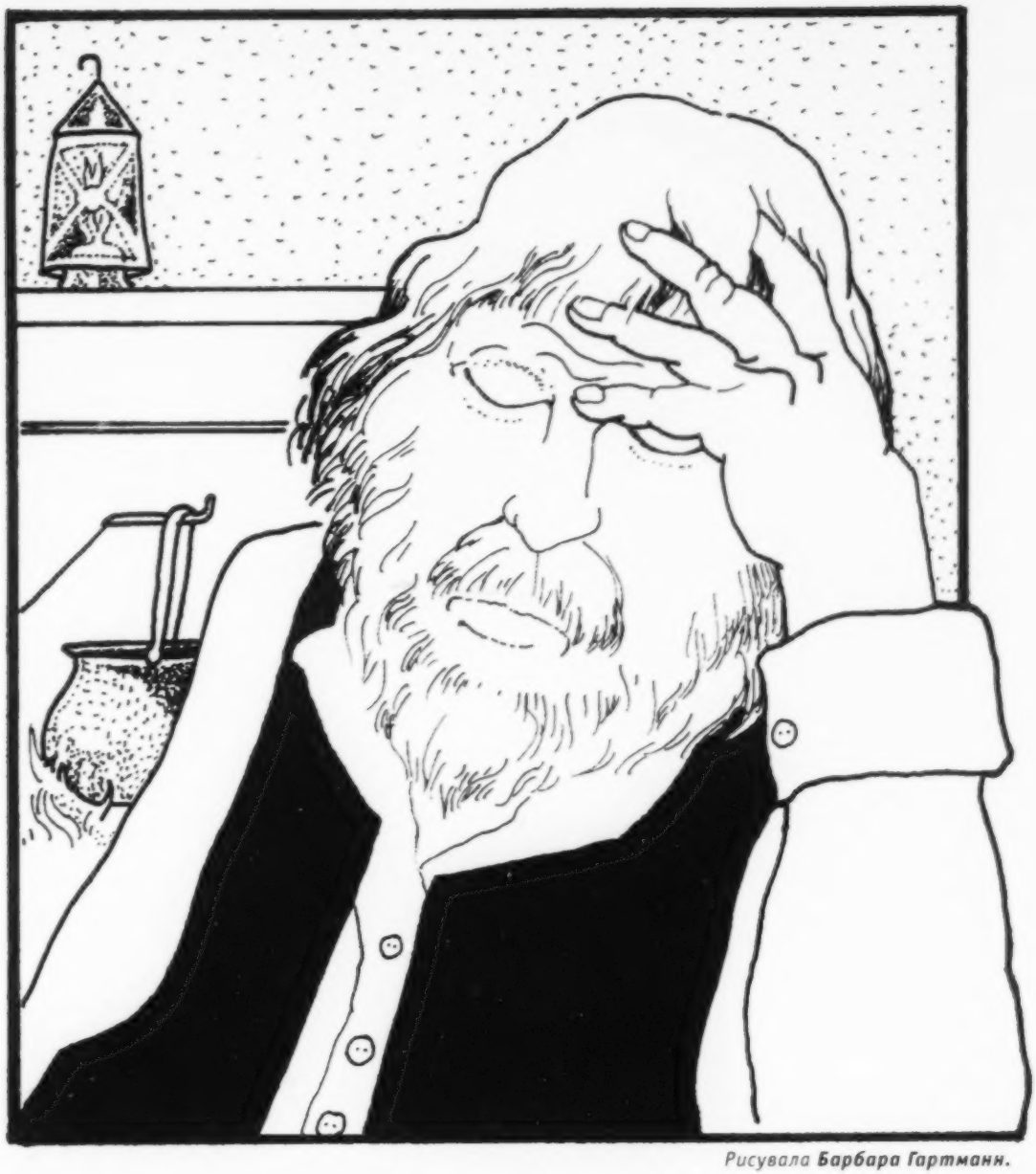

Рисувала ***Барбара Гартманн.***

лісник, чи не обізветься Григорко.

Раптом із лісу, з темряви почувся постріл. Лісник зірвався з місця. Узяв рушницю за спину, став на лижви й поїхав на Григорків постріл.

У лісі так темно — хоч плач! Гілки хапають за одяг, колять обличчя. А попереду в один голос виють вовки. Лісник зупинився: вистрілив ще раз. Відповіді нема. Тільки чути вовків.

Погані справи.

Знову почав продиратись лісом. Ішов він на вовчий голос. Тільки встиг подумати: «Поки виють значить ще не добрались». Раптом вовки замовкли. Зробилось тихо.

Пройшов лісник уперед і став. Вистрілив раз, другий. Слухав довго. Та ніхто не обзивався.

Куди підеш? Темно. А йти треба. Пішов. Стріляв, кричав, ніхто не відповідав. Нарешті зовсім вибився із

10

сили. Охрип від крику.

Став — і не знає, куди йти. Давно вже загубив, з якого боку хата.

Підвів голову, подивився: наче вогник із-за дерев. Чи це, може, вовчі очі блищать?

Пішов просто на світло. Вийшов із лісу на галявину, а на галявині хата стоїть. У віконці вогник блимає.

Дивиться лісник, очам не вірить: своя хата стоїть! Коло, значить, зробив.

Надворі ще раз вистрілив.

Нема відповіді. І вовки мовчать, не виють. Мабуть, здобич ловлять.

Загинув синок!

Скинув лісник лижви, зайшов до хати. Сів на лаву. Голову на руки схилив та так і заснув. Давно погасла лямпа. Лісник цього не помітив.

◆

Мутно забіліло світло за віконцем. Лісник прокинувся. Страшний зробився: за одну ніч постарів і згорбився.

Сунув за пазуху шматок хліба, узяв рушницю. Вийшов надвір, а надворі ясно. Сніг блищить.

Дивиться, а від воріт простяглися сліди від Григоркових лижов. Тяжко зідхнув лісник і махнув рукою. Подумав: «Якщо було б місячно минулої ночі, може б і знайшов хлопця по слідах. Піти хоч кістки зібрати! А може він живий ще?..»

Лісник узув лижви й побіг по слідах.

Біжить — мов по книзі, по снігу читає. Дивиться він на сніг і все розуміє: де Григорко йшов і що робив.

Ось тут він сорок злякав.

Тут звірка з землі підняв.

Вивірка теж залишила свої сліди на снігу.

«Спритний хлопчина!» — думає лісник.

Покружляли сліди лісом і вивели на велику галявину.

Тут зайці наробили стежок.

А тут Григорко цілу зграю куріпок розігнав, а одну застрілив.

Побіг лісник далі, самі ноги біжать, поспішають. Привів слід до куща — і стоп!

Що за лихо?

Лісник побачив незнайомі сліди на снігу. Сліди подібні до лисячих і з пазурями...

Що за диво? Зроду таких слідів не бачив. Лапа невелика, а пазурі прямі й гострі, немов цвяхи!

Далі кров на снігу. Пішов звір на трьох лапах. Праву передню Григорко йому поранив. Звір, видно, був важкий, бо ямки від нього на снігу глибокі.

Глибше і глибше в ліс веде Григорків слід.

Та що це? Невже сніг падає? Засипле сніг сліди, тоді як бути?

Швидше! Швидше!

Кружляє по лісі звіриний слід і кінця йому не видно. А сніг сипле щораз густіший і густіший.

Попереду показався просвіт. Ліс почав рідшати. Тому сліди почало засипати ще швидше.

Ось, нарешті, тут Григорко догнав звіра! Видно сніг прим'ятий, кров на ньому й сіра шерсть.

Треба подивитися по шерсті, що то за звір такий. Тільки зі слідами тут щось не гаразд. На обидва коліна хлопець у сніг упав.

А що там попереду стирчить?

Лижва! Друга! Тут Григорко, мабуть, біг без лижов...

Раптом — попереду, з усіх боків, з'явились нові сліди.

«Вовки! — подумав батько. —

11

Наздогнали прокляті!»

Зупинився лісник: на щось тверде наштовхнувся. Глянув, а то Григоркова рушниця.

Так от воно що! Загризли вовки хлопчину.

Кінець! Подивився лісник уперед і подумав: «Хоч би клаптик одягу знайти!»

Несподівано наче сіра тінь промайнула за деревами. Відразу ж звідти роздалося глухе ричання. Лісник підвів голову, скинув рушницю з плеча. Кинувся вперед.

За деревами, над купою кривавих кісток, стояли два вовки. Навколо лежали й сиділи ще кілька.

Лісник страшенно закричав і, не цілячись, вистрілив з рушниці.

Від сильного пострілу він упав на коліна.

Коли дим розвіявся, вовків уже не було.

У вухах дзвеніло від пострілу. Крізь дзвін йому причувся жалібний Григорків голос:

— Тату!

Лісник чомусь скинув шапку. Лапатий сніг падав на вії й заважав дивитися.

— Тату!.. — так виразно знову причувся тихий Григорків голос.

— Григорку! — простогнав лісник.

— Зніми мене, тату! — попросив Григорко.

Лісник злякано підскочив, обернувся...

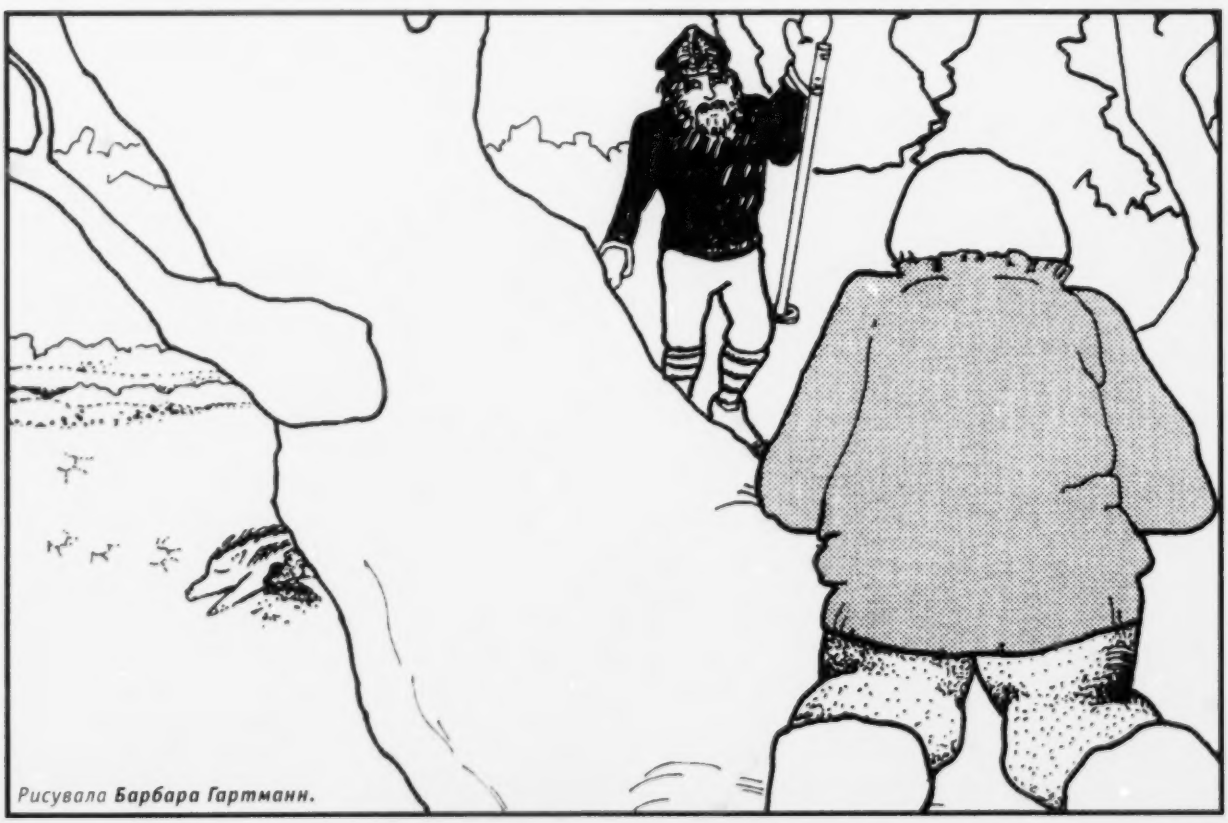

Рисувала ***Барбара Гартманн.***

На гілці великого дерева сидів живий Григорко.

— Синочку! — скрикнув лісник і стрімголов кинувся до дерева.

Замерзлий Григорко впав батькові на руки.

Умить доїхав лісник додому з сином на плечах. Тільки раз зупинився батько, щоб підняти Григоркову рушницю.

◆

У печі горів вогонь. Григорко лежав на лавці під важким кожухом. Очі його блищали.

Лісник сидів біля нього й поїв його гарячим чаєм.

— Чую, вовки близько, — розповідав Григорко. — Злякався я! Рушницю випустив з рук, лижви кинув. На перше дерево виліз, а вовки вже тут. Стрибають, зубами клацають, мене дістати хочуть. Ох, як страшно було, тату!

— Мовчи, синочку, мовчи, рідненький! Скажи, краще, що за звіра ти підстрілив?

— Та борсука, тату! Здоровенний борсук, великий — як свиня! Бачив пазурі на снігу?

— Борсук, кажеш? Ніяк не міг я здогадатись, що то за звір був. Чого ж він виліз з нори? Спить він у морози, рідко взимку вилазить. Почекай ось, весна настане, я тобі нору його покажу. Велика нора. Лисиця нізащо такої не вириє.

Та Григорко вже не чув. Голова його похилилася на бік, очі самі заплющились. Він міцно спав.

Лісник краще накрив сина кожухом і подивився у вікно.

За вікном розгулялась завірюха. Сипала, сипала і крутила в повітрі білі лапаті сніжинки. Засипала плутані лісові стежки й сліди.

13

Даніель Дефо

РОБІНЗОН КРУЗО

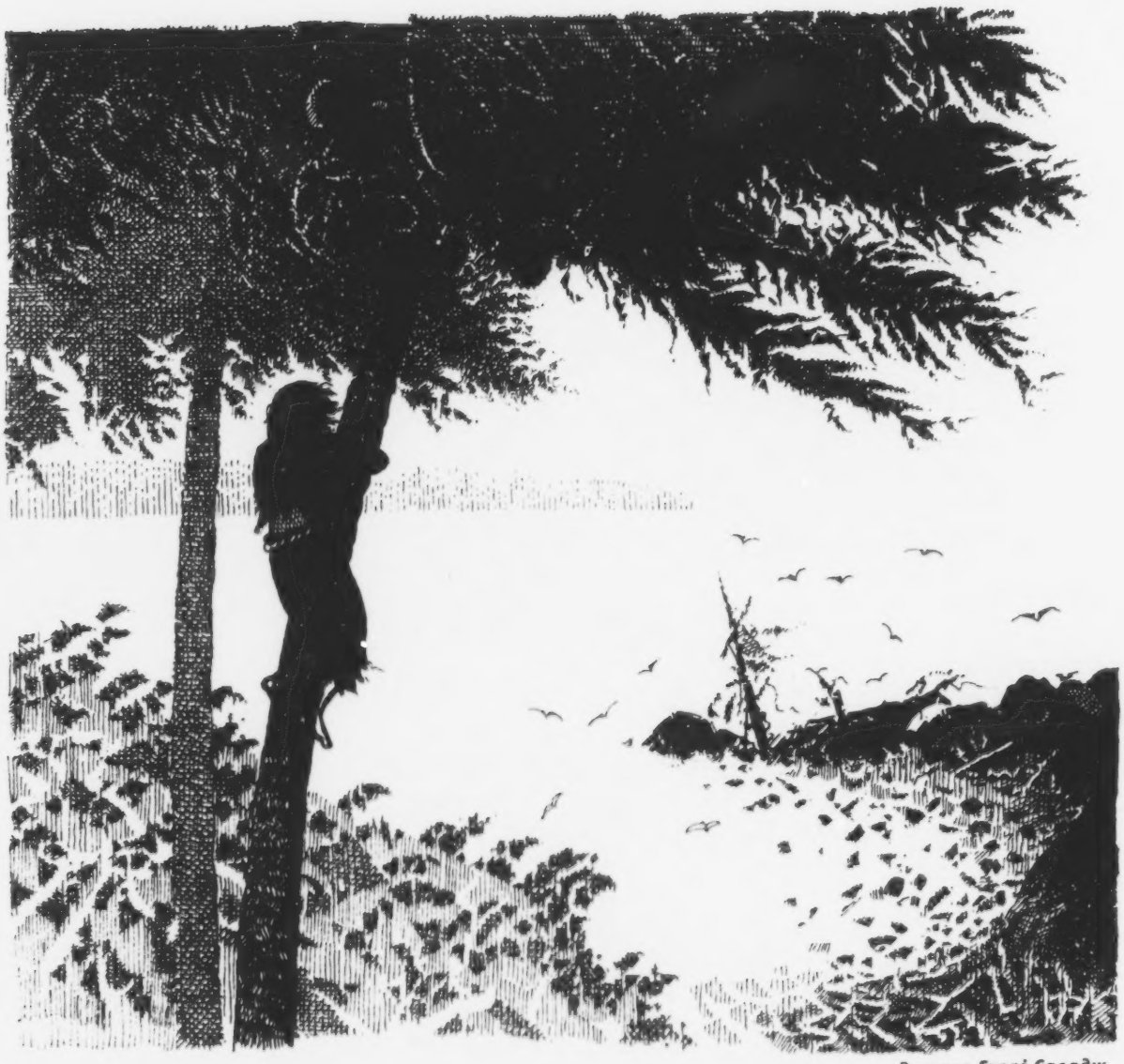

Рисував ***Гаррі Савадж.***

BEST COPY AVAILABLE

Нещастя

Робінзон Крузо їхав купувати невільників. На кораблі було шістнадцять осіб: він, капітан і чотирнадцять моряків. Два тижні вони пливли дуже добре. Третього тижня почалася страшна буря, що тривала майже два тижні. Сильні вітри збили корабель зі шляху. Вони гнали його в напрям до караїбських островів. Моряки боялися, що загинуть. Один моряк помер від пропасниці. Другий утопився, коли велика хвиля понесла його в море. Інші хворіли й не могли працювати.

Одного ранку на кораблі почулося:

— Земля! Земля!

Моряки з радости позбігалися на палубу. Побачили вони острів. Але тут раптом корабель наїхав на мілину й не міг рушитися з місця. Настала страшна година. Сильні хвилі почали заливати корабель. Ось-ось йому буде кінець. Моряки вирішили рятуватися. Спустили вони човен у море, але велика хвиля розбила його на тріски. Спустили вони другий. Кожний моряк тремтів зі страху, коли сідав у човен.

Якось допливли вони до берега, але тут була велика скеля, наче мур. Ніяк було стати ногою ані одній людині. Мусили вони пливти далі й шукати кращого берега. Раптом моряки почули сильний шум води й вітру. Вони обернулися й побачили страшну морську хвилю, якої ще ніколи не бачили. Усі зрозуміли: настала година смерти. Хвиля перевернула човен, і всі полетіли в морську глибину.

Чудесний рятунок Робінзона

Робінзон дуже добре плавав. Але хвилі були такі великі, що він не міг утриматися на поверхні води. Він не міг набрати в себе повітря. Руки й ноги тратили силу. Він почав потопати. Хвиля несла його, як м'яч! Він кудись летів. Раптом він відчув землю під ногами і об щось ударився... А далі вже нічого не пам'ятав. Він стратив притомність.

Якийсь час Робінзон лежав непритомний. Нарешті він опритомнів і побачив, що лежить на березі. Море ще шуміло. Він видряпався на горбок і ліг відпочити. Тут уже не було небезпеки.

Робінзон довго не міг зрозуміти, де він. Раптом він пригадав бурю, своїх товаришів. Подивився він на море, на берег, але нікого не бачив. Недалеко лежав розбитий корабель. Робінзон був сам! Мокрий, голодний і спраглий, але живий.

У своїй кишені Робінзон знайшов ніж. Недалеко він побачив джерело води. Вода надала йому сили. Коли надійшла ніч, він виліз на гілясте дерево й там заснув.

Робінзон пробудився, коли вже приємно світило сонце. Погода була чудова. Небо було ясне, вітру не було, море лагідно рухалося. Робінзон зліз з дерева на землю. Він подивився на корабель, але його не побачив. Він настрашився. Та коли вийшов на горбок, побачив, що розбитий корабель лежав ще ближче до берега, ніж учора ввечері. Робінзон зрозумів, що вночі, під час припливу, вода підняла корабель і занесла його на нове місце.

Робінзон пішов швидко до корабля. Він обережно оглянув його й побачив, що корабель був майже цілий. По шнурку він виліз до середини й пішов до комори, де

15

була їжа. Там він напився рому й з'їв сухарів. Потім він забрав з корабля все, що міг: різну їжу й борошно, ром, сокиру, долото, пилку, дві рушниці, два пістолети, шаблі й бочку пороху; опісля він узяв ще й одежу.

Тепер Робінзон вирішив подивитися, де він опинився.

Узяв рушницю, виліз на гору й побачив, що він знаходиться на острові. Навкруги було синє море. Але на південному заході він теж побачив острови.

Сонце почало заходити. Робінзон приготував собі безпечний нічліг: він обложив довкола себе скрині, подякував Богові за поміч та спасіння й заснув.

Робінзон перевозить ще інші речі

Наступного ранку Робінзон вирішив перевезти ще інші речі з корабля. Він боявся, що нова буря може розбити корабель на тріски. Зробив він пліт і набрав на нього всякого добра: шнур, сім рушниць, чотири пістолі, багато пороху, цвяхів та полотна. Перевіз він усе це щасливо на берег і почав приготовляти собі хату-шатро.

Забив кілька паль у землю, зв'язав їх і накрив зверху полотном. Тоді він переніс під шатро те, що могло зіпсуватися на сонці чи на дощі. Після того він поставив довкола шатра бочки і скрині й заложив вхід дошками. Нарешті він приготував собі зручне ліжко, положив біля себе рушницю й пістолі та й заснув, як убитий.

Робінзон плавав на плоті до корабля ще кілька разів і забирав усе, що можна було. Одного дня знайшов він там бритву, ножиці, ножі й виделки та гроші. Усе це він забрав із собою.

Раз уночі була велика буря. Ревів вітер, і шуміло море. Уранці Робінзон вийшов до корабля, але його вже не було. Буря його забрала із собою. Сумно стало Робінзонові. Він обтер сльози з очей і повернувся до шатра. Треба було думати, як вижити на дикому острові. Він не мав надії, що повернеться колись додому. А жити самому, без іншої людини — це велика мука.

Однак Робінзон надіявся, що Бог його охоронить і йому допоможе. І ця думка його зовсім заспокоїла.

Робінзон запроваджує лад

Для Робінзона почалося довге, самітнє життя. Його приятелями тепер були два коти і два собаки. Він перевіз їх із корабля. Як вони врятувалися від смерти під час бурі, він сам не знав.

З корабля Робінзон теж перевіз книжки, папір і чорнило. Між книжками була також Біблія, якою він дуже радів. Коли він узяв перо в руку й почав писати, йому здавалося, що розмовляє з людиною. Він зробив з паперу щоденник і назвав його своїм «німим приятелем». Початок щоденника був такий:

У день мого народження, 30 вересня 1659 року, мене, Робінзона Крузо, буря викинула на цей острів. Спершу я назвав його «островом розпуки», але тепер я його так не називаю. На двадцять шостому році мого життя Господь не забув мене, і я вірю, що в майбутньому Він дасть мені свою святу поміч.

Далі Робінзон описав, як він жив, які мав пригоди й що він робив.

Шатро, в якому жив Робінзон, стояло на поганому місці, біля багна. Там було

16

нездорово жити. Тому Робінзон знайшов сухий горбок недалеко кринички. З одного боку була скеля, а з другого був спад до моря. Тут він вирішив поставити своє шатро. Зробив він гарне подвір'я та оббив його густими палями. Це була охорона від диких звірів і диких людей. Над шатром він зробив дах із пальмового листя. Потім зробив він собі стіл, щоб було на чому писати й читати. Тому що Робінзон не мав допомоги, він сім місяців працював. Але нарешті прийшов день, коли помешкання й подвір'я було готове.

Щоранку тепер Робінзон уставав, молився, брав рушницю й ходив на полювання. Одного разу він застрілив козу. Відтоді він завжди мав свіже м'ясо. Пізніше він ловив кози; вони паслися біля подвір'я й давали йому козяче молоко.

Одного дня Робінзон працював на подвір'ї. Раптом під ним почала рухатися земля. У той сам час він почув сильний вибух. Недалеко, може пів милі від його подвір'я, почала валитися в море велика скеля. Це був землетрус. Зі страху Робінзон стратив притомність. Коли він

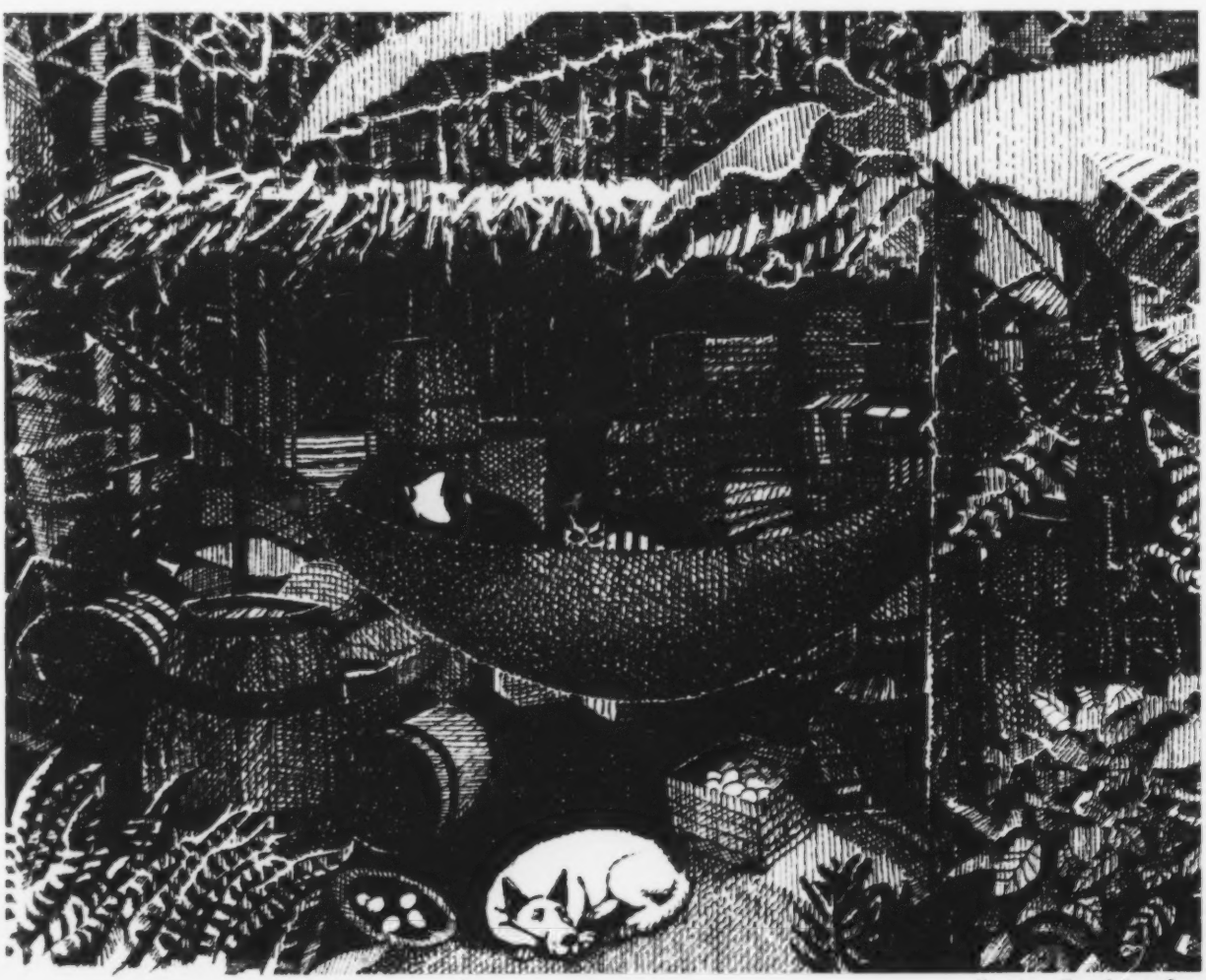

Рисував Гаррі Савадж.

BEST COPY AVAILABLE

17

отямився, побачив, що небо зовсім темне. Хмари закрили сонце. З моря віяв сильний, холодний вітер. Високі хвилі билися об скелі. Почав падати великий дощ. За хвилину всі долини були повні води. Робінзон думав, що це кінець світу. І ось раптом настав спокій. Земля заспокоїлася; буря втихла.

Мокрий і втомлений, Робінзон пішов до шатра відпочити. Коли він прокинувся, йому було дуже холодно. Усе його тіло тремтіло. Боліла голова. Він думав, що йому скоро стане краще, але з дня на день він почував себе щораз гірше. Він мав гарячку. У голові постійно шуміло. Він не міг ні спати, ані ходити. Хотів принести собі щось їсти, але не мав сили стати на ноги. Лежав він так кілька днів. Не було нікого, щоб йому допоміг. Робінзон уже думав, що помре з голоду й спраги. Мав він тільки надію на Бога.

Одного вечора йому стало краще. Робінзон відчув, що гарячки вже нема. Нарешті він міг спокійно заснути. Коло півночі він прокинувся, але потім знову заснув і довго, довго спав.

Перша річниця життя на острові

Наступного дня Робінзон міг уже встати. Він нагодував собак і котів. Зварив собі трохи юшки. Потім Робінзон хотів походити, але зробив він два кроки й мусив повернутися до шатра. Ноги були ще дуже слабі після важкої хвороби. Почав він читати Біблію. Вона заспокоїла його. Він твердо заснув і прокинувся аж о третій годині пополудні наступного дня.

Тепер Робінзон був уже цілком здоровий. Тому що він довго нікуди не ходив, він вирішив обійти ввесь острів. Спершу він пішов уздовж річки, яка пливла до моря. Вода в річці була чиста, а береги — гарні й зелені. Прийшов нарешті до лісу і знайшов гарні кавуни й солодкий виноград. Почав їсти. Настала ніч. Повертатися додому було задалеко. Робінзон вирішив переспати на дереві так, як він спав першого дня на острові.

На другий день він пішов далі. Незабаром побачив він чудову долину. Були там квіти, помаранчі, цитрини, кокосові пальми й горіхи.

Робінзон хотів узяти цей скарб додому, але забрати із собою він багато не міг, бо не мав у чому це все нести. Повернувшись додому, він приготував собі мішок і наступного дня пішов з ним по знайдений скарб.

Так минуло літо. Прийшло тридцяте вересня: день його народження й день його спасіння. Того дня Робінзон дякував Богові за поміч і святкував першу річницю свого життя на острові.

Рисував ***Гаррі Савадж.***

18

ЧИ ІСНУВАВ РОБІНЗОН?

Ви всі, напевно, читали книжку автора Даніеля Дефо, яка називається *Життя й незвичайні та дивовижні пригоди Робінзона Крузо*. Ця книжка була надрукована в Лондоні 1719 року. Тут цікаво написано про долю Робінзона Крузо, який опинився на самітньому острові серед океану. Таких випадків, коли людина потрапляла на безлюдний острів, ми знаємо багато. Це звичайно траплялося через бурі на морі. Такі люди іноді довго жили на безлюдному острові. Проходив якийсь час, і їх забирали кораблі, які пропливали біля цих островів і помічали людей.

Чи Даніель Дефо справді написав книжку з власного життя, чи тільки вигадав цю подію?

У 1704 році, другого лютого, англійський корабель «Дюк» плив по Тихому океані, недалеко берегів Чіле.

Капітан корабля посварився з моряком, який називався Селькірк. Він висадив моряка на безлюдний острів. Селькірк мав із собою тільки ковдру, рушницю, ніж і трохи пороху.

Кажуть, що Робінзон — моряк Селькірк — прожив на острові 52 місяці. Він збудував дві хатини, приручив диких кіз, ловив рибу, відшукував різне коріння, яке можна було їсти, їв овочі, а також боровся з дикими звірами.

Селькірк повернувся на батьківщину й зустрівся з письменником Даніелем Дефо. Він розказав йому про свої пригоди на острові й передав йому свої записи. Даніель Дефо взяв для своєї книги багато матеріялу із щоденника Робінзона Крузо.

Моряк Селькірк помер у 1721 році, два роки після того, як опублікували книжку Дефо.

Письменник також описав острів, куди потрапив моряк, і як він зустрівся з П'ятницею. Такий острів справді знаходиться в Тихому океані. Він називається «Маса-Тієра», але всі його називають «Островом Робінзона».

Дуже цікаво написав австрійський журнал «Універсум» про цей острів:

Острів Робінзона — невеликий. Він є вулканічного походження. Раніше цей острів був багатий густою рослинністю. Тут було багато сандалових дерев. Росли тут квіти різного кольору, а також висока трава. Цей острів виглядав, як величезна квітка. Туди були завезені дикі кози та кролики. Вони мали багато їжі й мали що пити. На острові є струмочки прісної води, яка годиться для пиття.

Проходив час. Люди почали вирубувати цінні сандалові дерева. Вони перевозили ці дерева на землю кораблями. Розвелось багато кроликів і кіз, які з'їдали квіти, траву й маленькі кущі. Також вони їх топтали. На острові падало багато дощу й бувала сильна спека. Це також нищило острів.

Сьогодні цей острів виглядає дуже бідно. На ньому нічого більше не росте. Земля гола й гориста. Усе вигоріло й нема ніякого життя.

Журнал пише, що тепер на цьому острові не зміг би вижити самий найвитриваліший Робінзон Крузо! Ось що сталося з тим чудовим островом, який ми пам'ятаємо з книжки про Робінзона Крузо.

Рисувала Соня Бурак-Бернард.

ДАНІЄЛЬ ДЕФО 1660 - 1731

19

Тарас Шевченко

ТЕЧЕ ВОДА В СИНЄ МОРЕ

Тече вода в синє море
Та не витікає;
Шука козак свою долю,
А долі немає.
Пішов козак світ-за-очі;
Грає синє море, —
Грає серце козацькеє,
А думка говорить:

— Куди ти йдеш, не спитавшись?
На кого покинув
Батька, неньку старенькую,
Молоду дівчину?
На чужині не ті люди,
Тяжко з ними жити;
Ні з ким буде поплакати,
Ні поговорити.

Сидить козак на тім боці, —
Грає синє море.
Думав: доля зустрінеться, —
Спіткалося горе.
А журавлі летять собі
Додому ключами.
Плаче козак — шляхи биті
Заросли тернами.

Рисував ***Гаррі Савадж.***

20

Джек Лондон

НАРОДЖЕНИЙ У ПУСТЕЛІ

Уривок з повісті **Біле Ікло**

Старий одноокий вовк залишився жити з гарною вовчицею. Бігали вони завжди разом. Полювали й ділили здобич між собою. За якийсь час вовчиця почала шукати суху й теплу печеру. Одного дня старий вовк почув якесь скавуління. Вовчиця народила п'ятеро вовченят. Вони були схожі на маленькі живі клубочки. День-у-день старий вовк приносив їжу для вовчиці й вовченят.

Одного разу старий вовк не повернувся до печери. Так пройшов день, другий. На третій день вовчиця залишила своїх дітей і пішла сама шукати їжу. Перше, що вона знайшла, — це були залишки зі старого вовка. Він загинув у битві з риссю. До того часу з п'ятьох вовченят залишилось тільки двоє. Одного ранку прокинулося сіре вовченя й побачило, що його сестричка вже нежива. Так сіре вовченя залишилося саме.

Вовченя добре пам'ятало, що до виходу з печери підходити не можна. Мама нагадувала йому про це щоразу. Штовхала його від виходу носом або шарпала лапою. За своє коротке життя він ще нічого страшного не зустрів у печері. Але страх жив у ньому. Вовчик зрозумів, що не все на світі можна робити. Навіть для такого маленького існували закони. Вовчик не вмів думати так, як думають люди. Він поділяв усі речі на дві групи. Одні, що завдавали біль, другі, що не завдавали йому болю. Отож, вовченя трималось далеко від виходу.

◆

Вовченя підростало і ставало більш сміливим. Одного дня воно підійшло до виходу з печери. Стіна раптом відступила кудись далеко. Світло стало таке сліпуче, що боляче було на нього дивитись. Та очі поступово звикали до яскравого світла. Тепер вовченя знову побачило білу стіну, але дуже далеко. На ній були дерева. Далі виднілась гора й небо, що здіймалось над горою. Усе навкруги було страшне, незнайоме. Вовченя з цікавістю розглядало струмок, що виблискував на сонці, суху сосну, що стояла внизу. Оглядало схил, що підіймався високо вгору.

Сіре вовченя дотепер жило на рівній поверхні. Ніколи ще не вдарялось і не падало. Тому й не розуміло, що це таке — падати. Отже воно, не думаючи, ступило

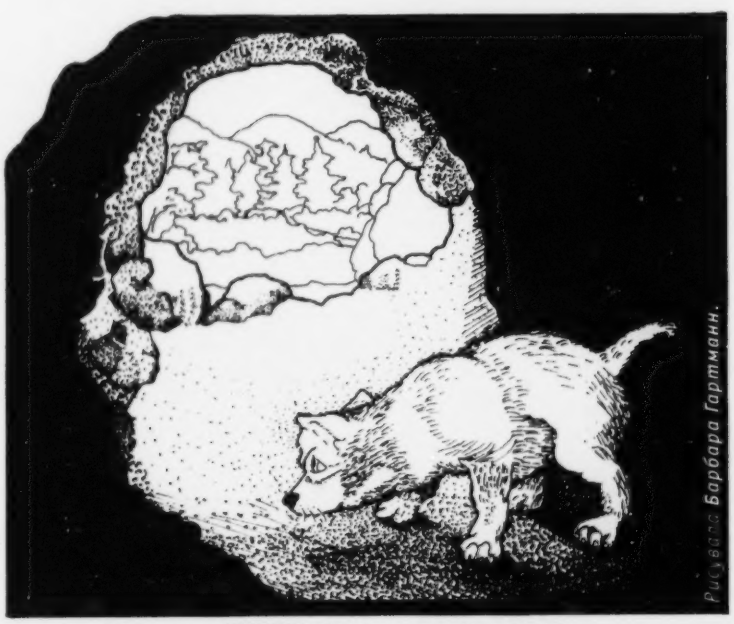

Рисувала Барбара Гартманн.

BEST COPY AVAILABLE

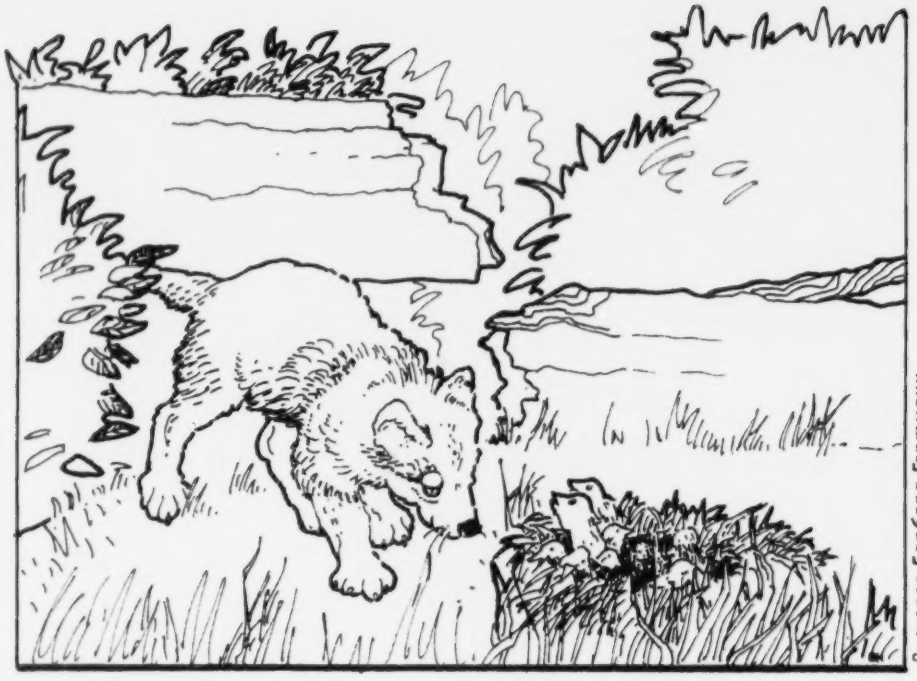

Рисувала Барбара Гартманн.

вперед, просто в повітря. Задні лапи ще стояли на землі, як воно вже полетіло стрімголов униз. Боляче вдарилось носиком об землю й завищало.

Вовченя опинилось у сухій траві. Воно сіло й почало роздивлятись довкола, немов та людина, що вперше потрапила з Землі на Марс. Це був його перший вихід у світ, про який воно нічого не знало. З цікавістю вовченя розглядало траву під собою. Трохи далі воно побачило кущ. Ось із-за дерева вибігла вивірка й налякала його. Та й сама налякалась і сердито зацокотіла.

Усе це додало вовченяті духу. Сміливість його зростала. Воно навіть спробувало побавитись із пташками. Але одна пташка дзьобнула його боляче в кінчик носа. Воно перелякано присіло й голосно завищало.

То була добра наука для вовченяти. Воно зрозуміло, що речі бувають живі й неживі. Живих речей треба остерігатись, бо вони рухаються й ніколи не можна вгадати, що вони зроблять. Неживі речі завжди залишаються на одному місці.

Помалу вовченя посувалося вперед. Земля була нерівна й воно щоразу падало або на щось натикалося. Але що далі воно йшло, то ставало сміливіше. Зовсім випадково вовченя впало у гніздо куріпки. У гнізді сиділо семеро пташенят. Вони запищали й вовченя спершу навіть злякалось. Пташенята були ще зовсім маленькі. Тому вовченя посмілішало. Навіть придавило одне з них лапою. Пташеня засіпалось. Вовченяті це сподобалось. Воно понюхало пташеня і взяло його до рота. Пташеня тріпотіло й лоскотало йому язик. У цей самий час вовченя відчуло, що воно голодне. Воно стиснуло пташеня зубами. Захрумтіли кісточки й тепла кров полилась йому до рота. Вона була дуже смачна. У нього в роті було м'ясо. Таке саме м'ясо, яким годувала його мама. Так вовченя з'їло всі семеро пташенят. Потім воно облизалося, як це робила його мама. Поволі стало вилазити з куща.

Несподівано на вовченя налетіла куріпка-мама й почала бити його крильми. З переляку воно заховало голову між лапи й заскавуліло. Тоді стало відбиватись лапами. Це був його перший

22

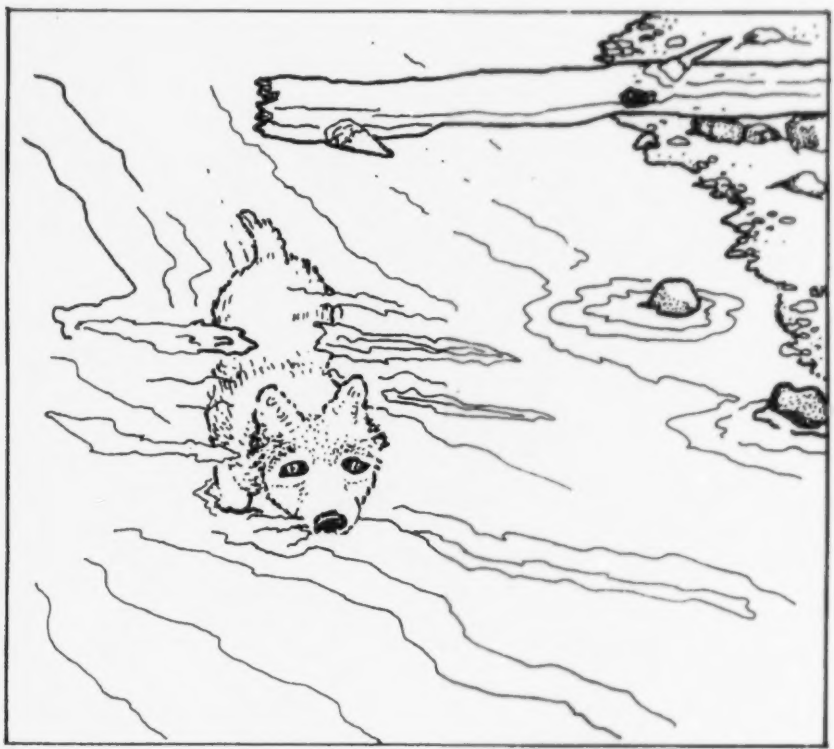

Рисувала ***Барбара Гартманн.***

бій. По нюху воно пізнало, що це теж було м'ясо. У вовченяті прокинулась уся його кровожерність. Воно билося й гарчало. Нарешті куріпка перестала боротися. Вовченя тримало її за крило, і вони обоє лежали на траві й дивились одне на одного. Птах почав дзьобати його в ніс. Вовченя не витримало болі, випустило куріпку і втекло.

Лігши під кущем, воно жалібно скавуліло. Рана на носі ще дужче почала боліти. Раптом вовченя відчуло, що щось велике крилате неслось на нього. Воно встигло сховатись під кущем. То був яструб, що мало не схопив його. Вовченя бачило, як яструб схопив куріпку й поніс. То була добра наука для нього. Воно навчилося, що живі істоти — це м'ясо. Вони смачні. Але коли вони великі, роблять боляче. Тож краще їсти маленьких, а великих не чіпати. Йому захотілося ще раз побитись із кимось. Воно вирішило піти когось пошукати.

Вовченя пішло до струмка. Воно ще ніколи не бачило води. Йому здалося, що йти по воді дуже добре. Вона така рівна. Вовченя сміливо ступило вперед. Раптом воно заверещало з жаху й пішло на дно. Йому стало холодно. Замість повітря, воно вдихнуло воду. Вовченя відчуло смерть. Воно замолотило всіма чотирма ногами й попливло до берега. Але швидка вода підхопила його й понесла кудись униз. Нарешті вода винесла його на берег. Вовченя вилізло з води і простяглося на сухому.

Його знання про світ знову збагатилось. Вода нежива, але рухається. Вона виглядає такою твердою, як земля, але вона зовсім не тверда. Отже, речі не завжди такі, якими вони виглядають. Віднині вовченя вже ніколи не буде покладатися на зовнішній вигляд речей.

Цього дня з ним трапилась ще одна пригода. Вовченя згадало, що в нього є мама. Воно відчуло, що вона йому потрібна більш за все на світі. За ввесь день вовченя втомилося й хотіло спати. Воно пішло шукати своєї печери й мами. Раптом вовченя почуло крик. Під ногами воно побачило маленьке ласеня. Ласеня так само, як і вовченя, вилізло шукати пригод. Вовченя перекинуло його лапою. Ласеня голосно запищало. Тут з'явилась ласиця-мати. Вона вдарила вовченя по

23

голові й зубами вчепилась йому в шию. Воно заскавуліло й відскочило назад. Вовченя ще не знало, що ласиця — найстрашніший звір Пустелі. Не встигло вовченя й оком кліпнути, як ласиця-мати знову скочила на нього. Гострими зубами вона вчепилася йому в горло. Вовченя гарчало й хотіло відбитись. Та воно було ще дуже мале. Його бажання битися перейшло в бажання втекти. Але ласиця не відпускала його. Вона шукала зубами вену, де пульсувало життя. Ласиця дуже любила пити кров з горла живих тварин.

Сіре вовченя було б так і загинуло. Та на його щастя прибігла вовчиця. Ласиця відразу випустила його й кинулась до горла вовчиці. Та не попала в горло, а вчепилась за щелепу. Вовчиця крутнула головою й підкинула ласицю вгору. Тоді схопила тонке жовте тіло й розірвала його.

Вовчиця-мама дуже зраділа, що знайшла свою дитину. Вона ніжно штовхала вовченя носом і зализувала рани від зубів ласиці. Потім вони разом з'їли ласицю. Не поспішаючи, вони повернулись до печери й лягли спати.

Серед звірів такий закон природи — сильний слабшого поїдає. Тільки здоровий і дужий виживає...

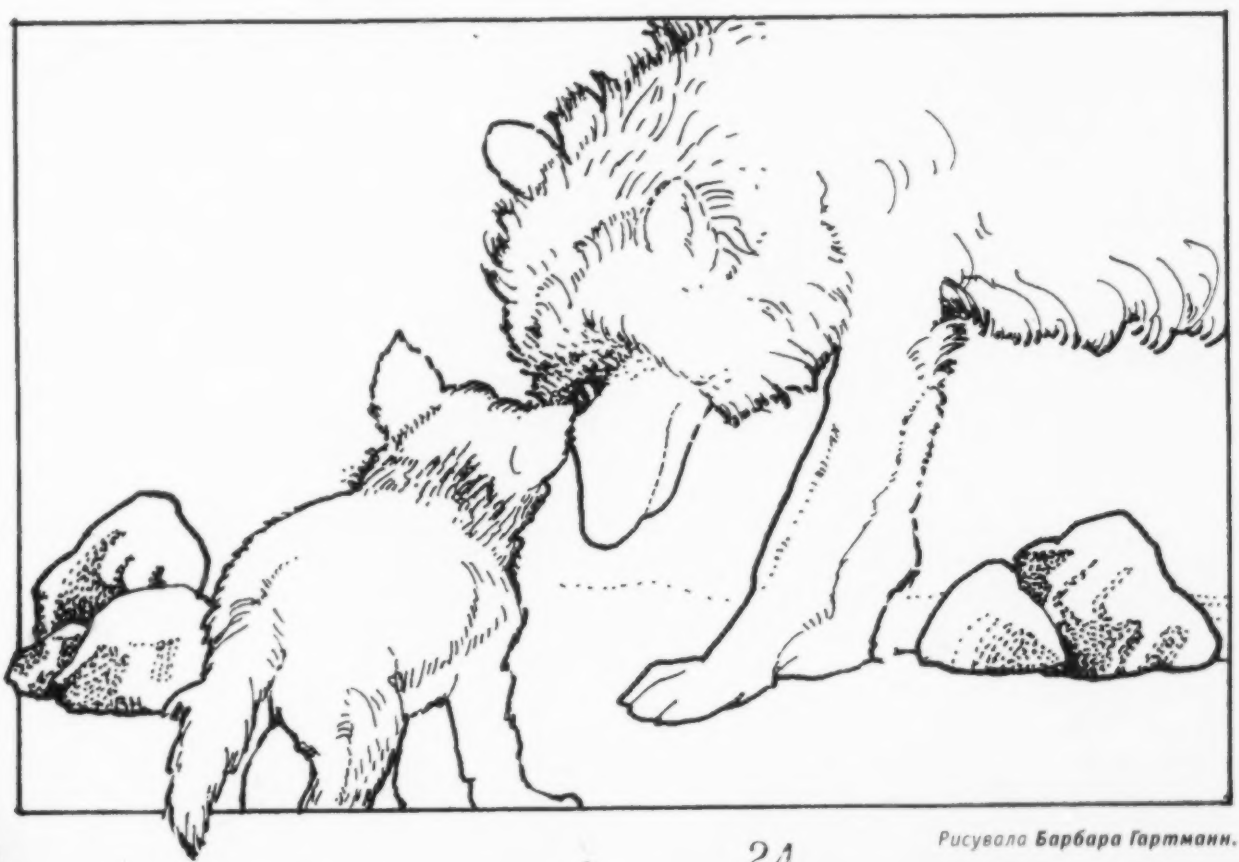

Рисувала ***Барбара Гартманн.***

Ф. Дж. Ґавльд

СИЛА ВОЛІ

Американська дівчина Гелен Келлер народилася в 1880 році. Дівчинка була нормальна, бачила сонечко, красу квіток і зелену травичку. Бачила своїх батьків. Та не довго вона бачила. Коли дівчинка мала півтора року, вона тяжко захворіла. Гелен стала сліпою, глухою й німою. Пізніше у своїй книжці *Історія мого життя* Гелен Келлер показала, як формувався її характер і сила волі. Вона не завжди була сильною. Коли Гелен була ще зовсім маленькою, вона була неслухняною і впертою.

Послухайте, як вона старалася виявити свою силу волі. Одного разу вчителька, пані Солівен, прийшла до дому Келлерів учити маленьку Гелен. Під час обіду маленька Гелен почала хапати руками їжу з чужих тарілок. Вона бігала навколо столу і всіх зачіпала. Потім Гелен кинулась на підлогу й почала голосно кричати. Так вона виявляла свою силу волі. Уся родина тихо вийшла з кімнати. Залишили вчительку саму з Гелен.

Пані Солівен замкнула двері й сіла доїдати свій обід. Гелен лежала на підлозі й била ногами. Вона кричала й хотіла витягнути крісло, на якому сиділа вчителька. Це продовжувалось понад півгодини. Тоді вона встала й почала мацати навколо, бо хотіла знати, що робить учителька. Вона влізла в її тарілку

Рисував ***Йорґос Заркадас.***

BEST COPY AVAILABLE

25

руками. Учителька відкинула її руку. Гелен її вщипнула. Учителька вщипнула Гелен. Та почала бігати навколо столу, щоб довідатись, що роблять усі інші. Вона зрозуміла, що в кімнаті більш нікого немає. Повернулась до столу й почала їсти пальцями. Пані Солівен дала їй ложку. Гелен кинула ложку на підлогу. Учителька присилувала її підняти ложку, посадила її за стіл і наказала їсти ложкою.

Закінчили вони обідати. Пані Солівен подала знак, що серветку треба гарно зложити. Гелен кинула серветку на підлогу й побігла до дверей. Двері були замкнуті. Вона почала верещати й тупати ногами. Нарешті вона склала серветку. Лише тоді вчителька дозволила їй вийти в садок на сонечко. Боротьба закінчилась! Це була боротьба волі проти волі — волі вчительки проти волі Гелен.

Маленька Гелен спочатку думала, що сильніша та людина, яка голосно кричить і докучає іншим. Але згодом вона зрозуміла, що це було не так. Минуло кілька років. З кожним роком Гелен ставала кращою. Дівчинка навчилася читати, писати, робити домашню працю. Допомагала собі та іншим. Гелен хотіла робити добрі справи для людей, щоб люди зрозуміли та оцінили їх. Вона стала сильною. Увесь світ знав про її сильну волю. Усі захоплювались її витривалістю і працьовитістю. Люди з приємністю згадували ім'я Гелен Келлер. Криклива дитина не мала ніякої сили. Спокійна жінка була сильною.

◆

Якийсь час панна Гелен Келлер жила на селі. Вона тут дуже любила два дерева. Одне — це був столітній дуб, який ріс на високій скелі. Ніякі вітри не могли зламати його. Він був сильний і захищав людей від вітру.

Друге дерево — це була висока липа. Узимку вона розстеляла свої голі гілки над дверми, а влітку своїм листям робила приємну тінь.

Одного разу була страшна буря. Гелен не бачила блискавки, але відчула, як затряслася земля.

Гелен подумала: «Липа впала!»

Перестав іти дощ. Гелен вийшла надвір. Плечима вона доторкнулася до поваленої липи. Для неї та липа була наче герой. У своїй книжці сліпа Гелен так описала про це: «Вразило моє серце, коли я побачила це повалене дерево. Воно так гордо боролося, а тепер так гордо впало!»

◆

Сильне дерево! Сильна людина! Сильна воля! Усякий успіх починається від віри у свої власні сили. У боротьбі не завжди виграє найсильніший або найспритніший, а той, хто непохитно вірить у свою силу.

Ми сильні, коли можемо приносити щастя іншим і жити для інших так, як це робила Гелен Келлер.

Януш Осенка

НАЙКОРОТША ОПТИМІСТИЧНА НОВЕЛЬКА

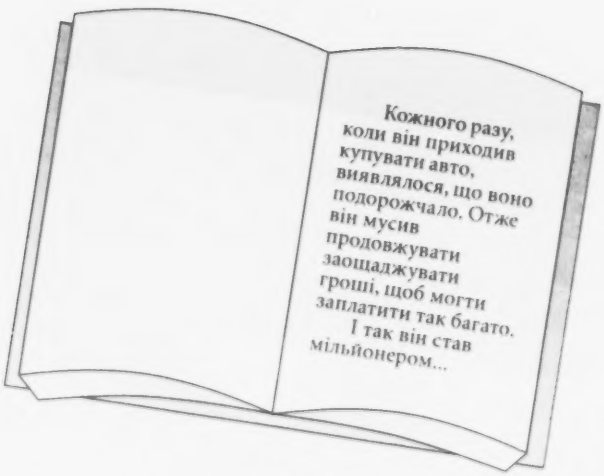

BEST COPY AVAILABLE

*Б. Іванко**

ЗА СЕСТРОЮ

П'єса на 5 дій з часів козаччини.

Дійові особи

Степан — селянин, років 46.
Павлусь — хлопець, років 12.
Ганнуся — Павлусева сестра, років 14.
Остап — козак, років 60; слуга Сулеймана.
Головко — козак, років 54.
Клим — козак, років 45.
Сулейман — татарський купець, років 50.
Ібрагім — татарський вельможа, років 48.
Мустафа — син Ібрагіма, років 22.
Мулла — татарський достойник.
Розбійники.
Вістовий.
Козаки, татари, невільники.

* Інсценізація повісти А. Чайковського.

28

ПЕРША ДІЯ

Літо. Степ. На сцені могила й великий камінь. Коло могили сплять два козаки. Світає.

Ява перша

Головко. *(Прокинувся і протирає очі. Будить другого козака).*
Гей, Климе, уставай!

Клим. *(Пробуджується).*
Що таке?

Головко. Десь уже знову татари розгулялись.

Клим. Село якесь горить... Зараз прийдуть наші козаки, тоді й будемо знати, що таке...

Головко. Спаси, Господи, людей хрещених... Треба їм каші зварити.
(Козак іде й зараз же приносить воду. Головко тим часом розкладає вогонь і починає варити кашу).
Піди, Климе, за кіньми подивися.

Клим. Саме й думав це зробити.
(Іде).

Ява друга

Головко. *(Сам. Поправляє вогонь).*
А ти гори краще!
(Чути фуркання коня).
Це ти, Климе?
(Залишає вогонь і бере рушницю. Придивляється до чогось).

Ява третя

Клим. Ти мене кликав?

Головко. Кінь зафуркав, а я думав, що це один із твоїх. Дивись, якийсь хлопець до нас на коні їде.

Рисував Орест Васараб.

29

Ява четверта

Вбігає хлопець, дуже втомлений. Падає змлілий на землю.

Головко. *(Кидається до хлопця).*
Подай води...
(Придивляється до нього).

Клим. *(Подає воду в черпаку).*
Бери!

Головко. *(Хлюпає водою пару разів на обличчя змлілого).*
Що з тобою, хлопче?

Павлусь. *(Розплющує очі).*
Де я? Де я? Скажіть...

Головко. Між своїми, хлопче.
Не турбуйся... Ти звідки?

Павлусь. Води, дайте води... води...

Головко. *(Подає воду. Павлусь п'є спрагнено).*
Звідки ж ти?

Павлусь. Зі Спасівки. Татари там усе спалили й пограбували... Людей перебили.
(Плаче).

Головко. А як же ти називаєшся, синку?

Павлусь. Павлусь...

Клим. То, кажеш, перебили всіх?

Павлусь. *(Крізь плач).*
Діда вбили, батька вбили, сестру забрали...

Клим. І не було у вас кому обороняти Спасівки перед татарами?

Павлусь. Боронити... вони налетіли раптом, наче сарана.

Клим. *(Кладе йому руку на плече).*
Бідний хлопче... То, кажеш, усіх рідних тобі забрали...

Павлусь. *(Крізь зуби).*
Усіх...
(Опускає голову, плачучи).

Головко. *(До Павлуся).*
Ти, Павлусю, покищо спочинь, а пізніше будемо шукати якоїсь ради. Сором козакові плакати...

Павлусь. *(Спалахнув).*
Уже не плачу.
(Твердо).
І не заплачу!
(Лягає на траві й засинає).

Головко. *(Слухає).*
Ось і наші вже йдуть. *(Накриває Павлуся).*

Ява п'ята

Голос. *(Здалека).*
Пугу! Пугу!
(По хвилині).
Це ти, Семене?
Чому не відгукнешся?

Головко. *(Іде назустріч козакам).*
Тихо! Хлопця мені налякаєте...
(Показує на Павлуся).
(Входять козаки).

1-й козак. Ого! А звідки ж у тебе хлопець?

30

Головко. Він утік зі Спасівки. Татари опівночі наскочили на Спасівку, спалили її, пограбували все й людей у полон забрали. Та я думав, що ви розкажете щось про Спасівку, а тут я вам розказую.

3-й козак. Та ми з іншого боку приїхали. Звідки мали знати про Спасівку?

2-й козак. Ми тільки дим здалека бачили.

1-й козак. Татари недалеко. Скочимо ще сьогодні на них несподівано й відберемо, що награбували.

3-й козак. Дайте й мені старому слово сказати.

Козаки. Говори, дядьку Панасе! Говори!

3-й козак. Воно гарно ось так злетіти на татар. Але кажуть: «Не скачи у воду, як не знаєш броду». Ми не знаємо, скільки їх. Я думаю їх більше, ніж нас.

2-й козак. І справді. Треба наперед розвідати, бо самі можем попасти в пастку.

1-й козак. Та й коні наші мусять відпочити. Цілу ніч у поході, утомилися. Татари не підуть далеко.

1-й і 2-й козак. *(Збираються).* Тоді ми розвідаємо... За годину-дві повернемось.

Ява шоста

Павлусь. *(Схоплюється і йде за козаками).* Я теж з вами...

Козаки. *(Зупиняють його).* А ти куди? Чого?

Павлусь. *(Уперто).* Мені ж треба шукати своїх...

Головко. Ще встигнеш, Павлусю...

Павлусь. *(Уперто).* Пустіть!

Головко. *(Бере його за плечі й саджає на землю).* Якщо захочеш, підеш з нами, коли наші розвідники повернуться. *(За сценою раптом чути якийсь крик).*

Козаки. Хто кричить? *(Беруться за зброю).*

Головко. *(Виходить на могилу й дивиться).* Та це наші розвідники повертаються чогось... Тільки ж не самі! Когось ведуть...

Ява сьома

Два козаки. *(Входять по хвилині на сцену й ведуть зі собою татарина на аркані).* Гей, козаки! Маємо гостя!

Козаки. *(Обступають їх).* Татарин! Татарин!

31

1-й козак. Еге ж! Зловили його таки близько, як підкрадався до нас травами, наче вуж.

2-й козак. *(До старого козака).* Розпитайте, дядьку, у нього про Спасівку. Ви ж умієте говорити по-татарському.

3-й козак. *(Наближається до татарина).* Ну, хочеш спокою, так говори правду!
(Говорить щось до нього по-татарському. Татарин зразу не хоче говорити й тільки махає головою. Старий козак грозить йому ножем. Татарин зі страху відповідає).

1-й козак. Що він там говорить?

3-й козак. Каже, що в їхньому загоні були чотири сотні шаблюк. Їх повів син славного Ібрагіма, Мустафа-ага. Цей татарин був на сторожі й побачив, як тікав Павлусь. Він пригнався за ним аж сюди.
(Знову питає татарина і слухає, що він говорить).

Козаки. *(Нетерпляче).*
Що ж він ще говорить?

3-й козак. Та каже, що вони вже давно знали про Спасівку, що це дуже багате село.

Ява восьма

За сценою чути тупіт коня. По хвилині швидко входить козацький сотник.

Сотник. Здорові були, панове товариство!

Козаки. Здоров! Здоров! Звідкіля?

Сотник. Наш загін, триста шабель, зупинився тут близько. Хочемо відбити полонених від татар.

Головко. А ми вже самі хотіли те саме зробити. У нас уже й полонений татарин є...

Сотник. Добре! Дорогу покаже нам до своїх...

Головко. Тоді їдьмо, хлопці. Не можна тратити часу.

Козаки. До коней! У дорогу!
(Виходять, вигукуючи на радощах).

— ЗАВІСА —

32

ДРУГА ДІЯ

Татарський табір у степу. Полонені прив'язані до коліс воза. Три татари сторожать. Раптом чути постріли і крики. Татари втікають.

Ява перша

Степан. *(Гукає).*
Гей, козаки! Допоможіть!
(Козаки вбігають на сцену із шаблями в руках. Кидаються до полонених і розрізують шнури на руках і ногах).

Полонені. *(Вигукують на радощах).*
Дякуємо, братики.
Хай вас Бог милує!
(Обіймаються з козаками).

Головко. Хлопці! Нагодуйте їх!
Вони ж голодні.
(Козаки роздають між полонених хліб і сало).

1-й полонений. Два дні тому татари напали й забрали багато людей у неволю.

1-й козак. *(Б'є його по плечу).*
Не журись... Доженемо татарів.
Визволимо всіх.

Ява друга

Павлусь. *(Вбігає. Побачив Степана й кидається до нього).*
Тату! Тату!

Степан. Павлусю, сину мій!
Звідки ти взявся?
(Обіймає Павлуся).

Павлусь. Де Ганнуся, тату?

Степан. Пропала, синочку, пропала!..
Забрали її татари із собою.

Головко. Гей, люди добрі! Хто хоче, нехай бере коня, зброю й до нас пристає! Підемо на татарів!

Полонені. Ми з вами!

Рисував Орест Васараб.

Головко. Добре! Трохи відпочинемо, а потім — за татарами! Скоро приїдуть наші вістові козаки.

3-й козак. *(Приходить з-за куліс).* Пане сотнику! Наші вістові їдуть.

Вістовий. *(За сценою).* Здорові були! Головко тут, з вами?

1-й козак. Він тут. Які новини?

Вістовий. *(Входить. До Головка).* Здоров, пане сотнику! Здорові, панове товариство!

Козаки. Здоров!

Головко. Розказуй!

Вістовий. Ми напали на татар несподівано. Татари не могли боронитись. Тільки деякі з них повтікали.

Головко. Чи всі полонені живі?

Вістовий. На трьох возах знайшли людей зі Спасівки, але...

Павлусь. А де сестра? Ганна?

Вістовий. Нема її, синку. Ще вчора забрали татари всіх дівчат і малих хлопців на коней і погнали.

Степан. Господи, уся надія пропала!

Вістовий. Ми зловили ще самого ватажка Мустафу-агу.

Головко. Гарно справились козаки!

Павлусь. *(Приступає до батька).* Тату! Просіть козаків, хай доганяють. Рятуймо Ганнусю! Ось їдьмо до Криму й викрадьмо її.

Степан. *(Перебиває).* А знаєш ти, синку, де Крим? Там дикі татарські степи. Там і ми пропадемо, а її не відшукаємо. Пропало!

Павлусь. *(Твердо).* Ні, не пропало! Сам піду шукати Ганнусю! Хоч би й до Криму...

Степан. Пошукаємо її з козаками. Підемо на Січ. А ти краще лягай спати.
(Козаки лягають у траві й засипляють. Павза. Павлусь підводиться обережно, надягає кожух, бере в батька сухарі, пістолі і своє сідло й викрадається за сцену).

Ява третя

Степан. *(Пробуджується. Розглядається. Бачить, що нема Павлуся. Кличе стиха).* Павлусю! Павлусю!
(Будить козаків). Гей, братики, уставайте!

Козаки. Ти чого? Що там?

Степан. *(Схвильований).* Павлусь... Павлуся нема...

34

Козаки. Десь пропав хлопчина з конем.

Степан. *(Потирає чоло. Наче до себе).*
Пішов... Пішов сам у степи.
За сестрою... Господи!

Головко. *(Підступає до нього).*
Ти, брате, не журися...
Такі, як твій син, уміють собі
раду давати.

— ЗАВІСА —

ТРЕТЯ ДІЯ

Вечір. Усюди кущі. Збоку скеля. У ній заглибина, наче печера.

Ява перша

Павлусь. *(Заходить до печери. Дістає сухарі й вечеряє. Стелить собі постіль. Молиться).*
Боже! Допоможи мені знайти й визволити Ганнусю.
(Хреститься й лягає спати).

Ява друга

1-й розбійник. *(Підлазить, приглядається до Павлуся. Кличе другого розбійника).*
Пст!.. Подивимось, що це за пташка!

2-й розбійник. *(Іде покрадьки, пістолет готовий).*
Татарин?

1-й розбійник. *(Махає легковажно рукою).*
Е, та це якийсь хлопець малий.

2-й розбійник. *(Копає Павлуся).*
Гей, ти, горобчику! Уставай!

Павлусь. *(Зривається з просоння, переляканий. Дивиться то на одного, то на другого розбійника).*
А... а... а... Хто ви?
(Устає на ноги).

1-й розбійник. А ти не будь дуже цікавий, горобчику.
(Штовхає його у груди).
Ось краще роби те, що тобі скажемо...

35

2-й розбійник. *(Гукає).*
Збирайся!

Павлусь. Куди ж ви мене вести хочете?

1-й розбійник. Побачиш... Підеш з нами...
(Штовхає).

Павлусь. *(Кричить).*
Ні!
(Раптом відскакує, вихоплює пістолет та цілить на розбійників. Один з розбійників вибиває пістолет з руки Павлуся. Павлусь кидається втікати).

1-й розбійник. *(Підставляє йому ногу. Павлусь падає. Йому зв'язують руки й беруть його на аркан).*
А, дивись... До пістолета мала жаба береться...

Павлусь. *(Проситься).*
Пустіть! Пустіть мене.
Я тільки ось так, зі страху.
Ви мене налякали...
Я за сестрою... Шукаю її.
Татари взяли її в полон...

2-й розбійник. Ну, заспокійся... Ми тобі самі дорогу до татарів покажемо...
(Штовхають один одного. Злісно сміються. За сценою чути голоси і скрип возів).

1-й розбійник. *(Слухає).*
Татарські купці повертаються! Напевно з Києва. Ось тут вони, мабуть, і зупиняться...

2-й розбійник. Ми тебе татарським купцям продамо...

Павлусь. Пустіть! Пустіть!

1-й розбійник. Щоб ти знав, що ми добрі люди, то ми тобі розв'яжемо руки. Але, якщо спробуєш утекти, то голівку тобі, як горобцеві, скрутимо.

2-й розбійник. Ти, кажеш, за сестрою шукаєш?

Павлусь. Авжеж за сестрою...
За Ганнусею. Татари напали на нашу Спасівку, багато людей піймали, її теж.

1-й розбійник. *(Хитро всміхається).*
А ти?

Павлусь. Я втік на татарському коні й по дорозі козаків зустрінув. Вони розгромили татарів і багато наших людей урятували. Допоможіть мені сестру знайти й визволити.
(Хитро).
Я вам добре заплачу.

1-й розбійник. Ов! А в тебе і гроші є?

2-й розбійник. Де вони? Маєш при собі?

Павлусь. Я вам дам, коли допоможете мені Ганнусю знайти й визволити.

1-й розбійник. Кажи де й не бреши!
(Павлусь упертo мовчить, але поглянув на сідло).

Павлусь. Не скажу!
(Тісно стуляє уста, але поглядає на сідло).

36

Розбійники. *(Кидаються до сідла. Оглядають його. Чути брязкіт грошей).*
Є! Справді! Оце знахідка!
(Павлусь рветься тікати, але розбійники міцно тримають його).

2-й розбійник. Чуєш? Татарські купці їдуть.
(Чути голоси щораз ближче).

1-й розбійник. *(До другого).*
Ти поклич сюди котрогось із тих купців.

2-й розбійник. *(Вибігає).*
Добре!

Ява третя

Татарин. *(Входить з другим розбійником).*
Де ж він?

1-й розбійник. *(Поштовхує Павлуся).*
А ось!

Татарин. *(Підходить до Павлуся та оглядає його. Торкає м'язи на руках і ногах, дивиться на зуби, тощо. Врешті йде з розбійниками набік і відчислює їм гроші).*

1-й розбійник. *(Глумливо посміхається).*
Не гнівайся, горобчику!

Павлусь. Гадюки! Погань!
(Спльовує за ними. Татари притримують його).

Татарин. *(Схоплює Павлуся за руку).*
Не втікай, бо зв'яжу тебе мотузкою.
Твій тато продав тебе мені.

Павлусь. *(Люто, крізь зуби).*
Який він мені тато!

Татарин. Ми їдемо до Криму й ти з нами поїдеш. Не будеш утікати?

Павлусь. А куди ж мені втікати — без коня, без зброї. А ви мене також продасте на базарі?

Татарин. Добрих хлопців ніхто не продає, а тримає собі.
(У тій хвилині підходить один татарин. Оба між собою щось говорять і починають збиратися).
Збирайся й ти! Їдемо далі, до Криму.

— ЗАВІСА —

37

ЧЕТВЕРТА ДІЯ

Крим. На дворі татарського купця Сулеймана. На подвір'ї ходять слуги-невільники. За сценою чути спів невільників.

Ява перша

Сулейман. *(Входить з Павлусем і показує йому свій двір).*
Я тебе залишу в себе.
Якщо будеш слухняний,
то буде тобі тут добре.

Павлусь. Яке у вас усе дивне, не так,
як в Україні.

Сулейман. У нас гарно, дуже гарно.
Поживеш, побачиш, звикнеш!
(Плеще в долоні. Приходить слуга).
Візьми його й покажи йому,
що робити.

Остап. *(Відводить Павлуся до інших слуг).*
Ти звідкіля?

Павлусь. З України. Зі Спасівки.
А ви, дядьку, теж із України?

Остап. Нас багато тут у неволі...

Ява друга

Павлусь. Ви давно тут живете, дядьку?

Остап. Уже п'ять років.

Павлусь. І як же тут?

Остап. Тяжко в неволі.

Павлусь. А як вас, дядьку, звуть?

Остап. Остапом Швидким.

Павлусь. Може знаєте, де моя сестра? Її цього літа забрали татари.

Остап. Скільки їй років?

Павлусь. Тринадцять буде.

Рисував **Орест Васараб.**

38

Остап. А гарна вона?

Павлусь. Дуже гарна. Як мальована.

Остап. *(Похитуючи головою).*
Ти її не знайдеш. Тут продають
дівчат з рук до рук. На всіх
базарах їх повно. Найкращих
вивозять за море в Туреччину.

Павлусь. А як можна довідатися,
де вона тепер перебуває?

Остап. На те треба багато грошей.

Ява третя

Усі метушаться. На сцену входить Ібрагім і мулла-урядовець та слуги. Усі низько кланяються.

Слуга. *(Говорить до невільників).*
Уважно слухайте, що вам будуть
казати.

Мулла. Мій пан, Девлет-Гірей Ібрагім,
хоче спитати вас чи не знаєте ви,
де знаходиться його син
Мустафа-ага? Цього літа він
ходив воювати на Україну. Той,
хто знає, де він, дістане
нагороду.

Павлусь. *(Виступає наперед).*
Я знаю, де перебуває його син.

Мулла. Ти, хлопче, не жартуй!
Як же ж ти можеш знати?
Ти вже тут, мабуть, довше,
а це сталося цього літа.

Слуга. *(З поклоном).*
Справді, пане. Його привезли
сюди цього літа.

Мулла. Ну, то нехай говорить!

Павлусь. Я був у таборі козаків і бачив,
що козаки зловили якогось
знатного татарина. Він був
високий, гарно зодягнений,
мав багату зброю. Козаки
говорили, що це якийсь
знатний провідник татарський.
Але моя сестра Ганнуся знає
більше. Вона десь тут. Треба її
відшукати.

Мулла. Добре. Забираю тебе зі собою.
Зараз поїдемо шукати твою
сестру.
(Говорить до слуги).
Зараз його зодягнути і
приготувати до дороги!
(Виходить).

— ЗАВІСА —

39

П'ЯТА ДІЯ

Гарно прибрана палата Ібрагіма.

Ява перша

Слуга. *(Приводить Павлуся й Ганнусю).* Мій пан наказав привести вас сюди. Чекайте. *(Виходить).*

Ібрагім. *(Входить з Мустафою).* Ти говорив правду. Мій син знайшовся. Тепер я хочу додержати слова й нагородити вас. Чого бажаєте? Якщо хочете, залишайтеся з нами. Прийміть нашу віру, а я вас за своїх дітей прийму.

Ганнуся. Нічого не бажаємо, тільки волі. Пусти нас, пане!

Ібрагім. Хіба ж вам у мене не добре?

Павлусь. Добре, але за Україною нам сумно. Хочемо своїх бачити.

Ібрагім. Нехай буде по-вашому! Їдьте додому й живіть щасливо.

Мустафа. *(До Павлуся).* Мені вже розказували, який ти справжній козак. Тільки скажи мені, коли бачила мене твоя сестра? Адже вона була в полоні.

Павлусь. То я все те бачив, а навмисне сказав, що це сестра бачила, щоб тільки її відшукати. Без цього я не побачив би її більше. Чи ж неправда?

Ібрагім. *(Задумується).* Ти дуже хитрий і розумний хлопець. Далеку дорогу ти пройшов, щоб знайти свою сестру. Я дам тобі охорону на дорогу. *(Виходить із сином).*

Ява друга

Ганнуся. *(Падає на коліна й молиться).* Дякуємо Тобі, Всевишній Боже, за ласку Твою, що визволив нас із неволі! Прийми подяку щиру, просимо Тебе і благаємо!

Павлусь. *(Теж на колінах).* Дякуємо, що дозволив нам повернутись на тихі води, на ясні зорі, між люд хрещений, на рідну Україну!

— ЗАВІСА —

Рисував **Орест Васараб.**

40

Богдан Лепкий

САНЬМИ

Хто ходив до школи в місті, а на Різдвяні свята їздив на село саньми, той знає, яка це їзда.

◆

Надходило Різдво. Як на злість, сніг не хотів падати. Чекали, що на святого Миколая випаде, але випав дощ. Аж день перед Святим вечором, коли нас мали відпускати додому, випав великий сніг. За короткий час забіліло все навколо. Не було видно ні хат, ні дерев, нічого, тільки сніг.

Про науку ніхто вже не думав. Усі діти чекали, щоб на годину скорше пустили. Рипнули двері. Усі затихли. Зайшов учитель. Погладив свою бороду і проказав молитву. Ніхто нічого не міг розібрати. Тільки всі зрозуміли «Веселих свят! Веселих свят!» Після цього хлопці кинулися до своїх плащів. Вибігли надвір, а там сніг по коліна.

Я жив у мого діда на «Олімпі». Він жив дуже високо. Поки вийдеш, задихаєшся, аж піт із чола тече. Іду й думаю: «Чи Мартин уже приїхав і чи приїхав саньми?» Не видно слідів на дворі. Ще не приїхав. В очах закрутилися сльози. Ні обід не смакував, ні з псом не хотілося бавитися. Тільки одне на думці: «Чому той Мартин уже не їде? Коні кував, чи саней не причепив? А може вже й не приїде сьогодні? Може злякався снігу? А може вдома хочуть, щоб я тут святкував? Мені і в діда добре. Але Різдво на селі зовсім інше. Колядники, хлопці зі звіздою ходять. Яка розкіш — Різдво на селі!»

Аж ось дзвонять дзвіночки. Мартин приїхав!

— Їдемо, їдемо, Мартине!

А він усміхається хитро:

— Почекайте ще трохи, паничу. Дивіться, скільки я маю купувати.

І показує довгий список.

— Чи не могли б ви купити скоріше? А то вже пізно.

— Нічого, ще встигнемо доїхати.

Уже в кожушку, обсипаний поцілунками й побажаннями «веселих свят», біжу до саней, як ведмедик.

Набрали харчів у крамниці і, як вітер, летимо з гори.

Прощай, школо! Прощайте, Бережани, на цілих десять днів! Професори, святкуйте здорові!

Ви, Бережани, дуже гарні навесні, коли цвітуть фіялки, конвалії.

І гарні ви влітку зі своїм великим ставком і старим замком. Але тепер я вам від щирого серця бажаю, щоб сніг не переставав падати, щоб усі дороги до вас позадувало, усі містки позасипало. Щоб до Йордану можна було не повертатись до школи.

Коні швидко біжать. Ось перший горб і Бережани зникли з очей. Тих горбів аж шість. А між горбами долини, засипані снігами.

— Не переїдемо туди, паничу, — говорить Мартин.

— А що ж будемо робити?

— Візьмемо другу дорогу.

— Нехай буде... Їдьте, Мартине!

І знову сунуть сани, фуркають коні, дзвонять дзвіночки. Вітер тихне, сніг перестає падати. Мороз сильнішає. Чути, як щипає за лице й ніс. Але мені зовсім не зимно, бо їду додому, на свята.

Довкола все біле-біле. Долини перерізані ровами. Коні біжать удолину, а потім дряпаються вгору. Здається, що коні стоять над тобою. Боїшся, що впадуть і заб'ють тебе.

Аж раптом перекочуюся й сиджу у снігах. Тільки голова зі снігу стирчить.

41

Ніяк не можу видряпатись. Сиджу хвилину й думаю, що сталося. Мартина не видно. Почуваю себе безсилим. Так недалеко від дому. Видно освітлені хати, а між ними й наша. У ній сім вікон, як сім днів у тижні. Усі вони освітлені, бо чекають на мене. А я тут, серед снігу, такий безсилий, що аж страшно й холодно.

Хочеться спати. Лиш на хвилинку задрімати й ні про що не думати.

Хіба про ялинку, що завтра засвітиться свічками, і про колядників.

Ні, ні, — спати невільно! Бо це буде вічний сон. А там чекають на тебе. Завтра Святий вечір! Як страшно! Хоч би якесь світло. Хоч би голос людський. Збираю останні сили і йду.

Два-три кроки і стаю, бо сніг по самий пояс. Хоч сядь і плач.

Здається, що пропав. Нема рятунку. Аж ось задзвонили дзвіночки. Зразу далеко й тихенько, а потім голосніше.

— Я тут, Мартине! Мартине! — кричу з усієї сили.

Мартин зажурено шкрябає голову.

— Ну, сідайте, паничу!

Сів, ніби нічого й не було.

— Тримайтеся міцно поруччя.

— Не бійтеся, я вже не вилечу, Мартине.

І знову їдемо через рови. Але Мартин раз у раз обертається до мене.

— А дуже боялись, паничу?

— Боявся? Чого?

— Не скажете нікому?

— Що я маю казати?

◆

В'їжджаємо в село.

Відчиняються двері, а там така радість!

— Добре, що ти приїхав. Ми вже боялися за тебе.

— Чому?

— Сніг позасипав дороги. Могли заблукати. Знаєш, нам причулося годину тому, що ти приїхав. Я чула дзвіночки, — говорила Доська.

Я тільки посміхався. Де ж я міг зрадити Мартина. Добре, що ми приїхали щасливо.

А в хаті так тепло. Усе помите, аж блищить.

А завтра Святий вечір.

Чуєте?

Святий вечір!

42

Рисувала **Соня Бурак-Бернард.**

43

Олесь Чорний

ІНТЕРВ'Ю З ОКСАНОЮ БАЮЛ

КОРЕСПОНДЕНТ: Панно Оксано, чи сподівалися ви, що станете Олімпійською чемпіонкою з фігурного ковзання на XVII Олімпійських іграх?

ОКСАНА БАЮЛ: Чесно кажучи, я дуже хвилювалася. Хоча готувалася до Олімпійських ігор дуже напружено і сподівалася на перемогу. А головне, у мене вірила мій тренер Галина Змієвська.

Тренер вірила у вашу перемогу навіть тоді, коли ви отримали травму під час тренувань на олімпійській ковзанці?

У мене з пані Галиною давня дружба. Ще з того часу, коли я була маленькою дівчинкою й жила у Дніпропетровському з бабусею. Нам жилося дуже важко. Мої батьки померли. А пані Галина познайомилася зі мною й забрала мене до Одеси.

Відтоді Галина Змієвська вас тренує?

Так. І не тільки тренує. Вона стала мені рідною людиною. Адже ви знаєте, як це важливо, особливо в дитинстві, коли ти знаєш, що тебе люблять...

А працювати на тренуваннях доводилось багато?

Якщо хочеш чогось досягнути у спорті, то треба присвятити цьому все своє життя. Вільного часу майже не залишається.

А друзі у вас є?

Так, звичайно. Але в мене більше друзів-хлопців. З ними мені цікавіше.

Панно Оксано, а які види спорту ви любите, крім фігурного ковзання?

Я дуже люблю синхронне плавання й великий теніс. І ще люблю влітку грати з хлопцями у футбол.

А що ви любите, крім спорту?

Люблю вишивати, люблю читати книжки про тварин і про спорт. У мене є песик. Звуть його Рудик. Він дуже смішний і добрий.

Панно Оксано, у шістнадцять років ви стали олімпійською чемпіонкою. Чи відчуваєте ви себе щасливою?

Так! Дуже! І, можливо, найбільша моя перемога — над собою. Коли я зібрала всі свої сили, перемогла біль і страх і вийшла на ковзанку в Ліллегамері.

Панно Оксано, я дуже дякую вам за інтерв'ю й бажаю вам нових успіхів у спорті.

45

Рисувала **Соня Бурак-Бернард.**

Богдан Лепкий

РІЗДВЯНИЙ ВЕЧІР

Різдвяний вечір. Сніг притрясе дорогу,
Мов білий килим перед ноги кинув
Тим, що ідуть молитись в церкву Богу.
Пішли. Останній гомін кроків згинув,
І розплився у святочній тиші,
Що із небес злітає на долину.
Мороз на вікнах срібне квіття лише,
Смерк сірі тіні мете по хаті,
В кутї живицею ялинка дише.
Часом горобчик сяде на вагаті,
Часом дідух при дверях ворухнеться,
Як духи, мрії літають крилаті, —
А серце вгадує і сумно б'ється.

BEST COPY AVAILABLE

Рисувала ***Соня Бурак-Бернард.***

46

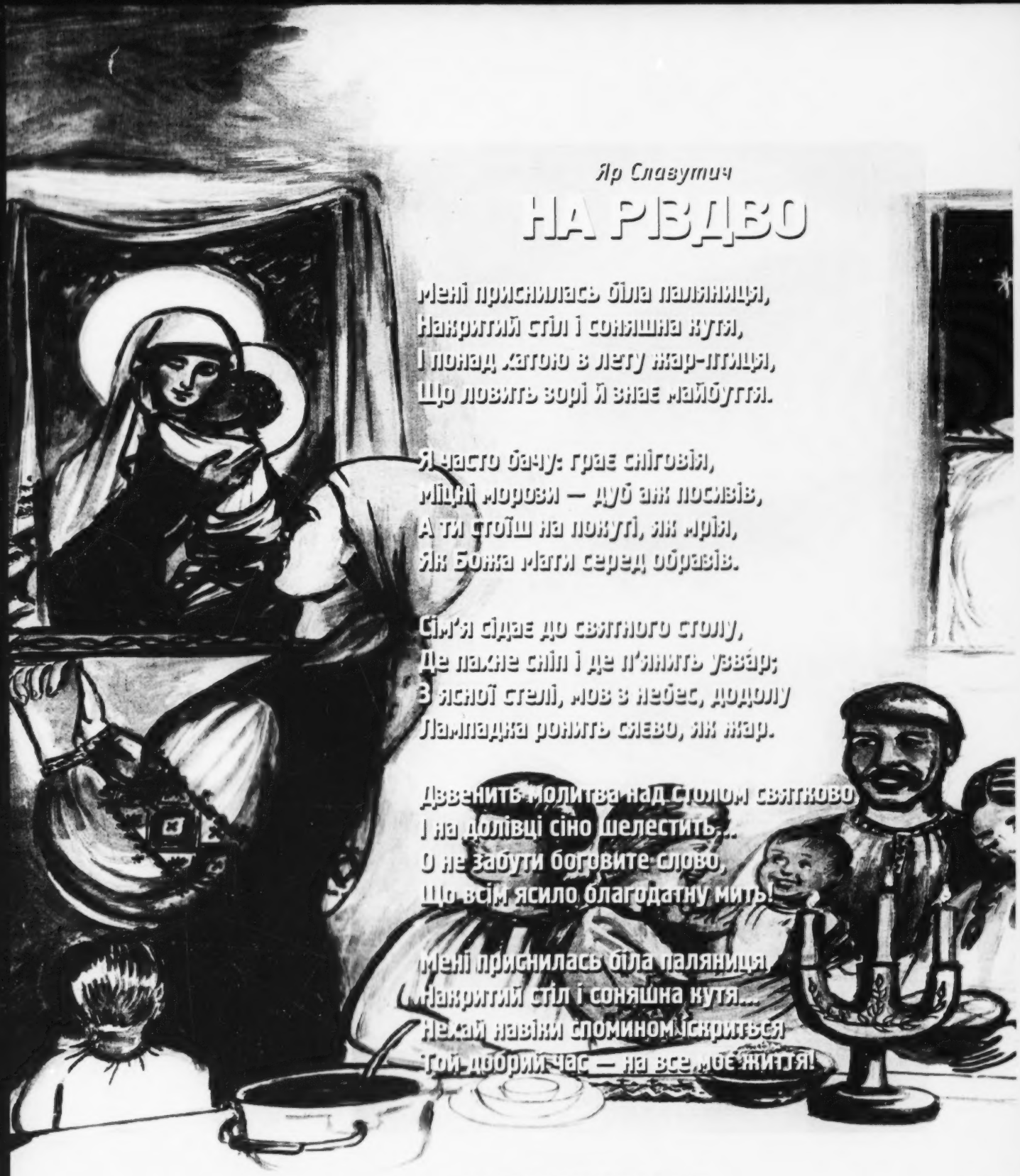

Яр Славутич

НА РІЗДВО

Мені приснилась біла паляниця,
Накритий стіл і соняшна кутя,
І понад хатою в літу жар-птиця,
Що ловить ворі й знає майбуття.

Я часто бачу: грає сніговія,
Міцні морози — дуб аж посивів,
А ти стоїш на покуті, як мрія,
Як Божа Мати серед образів.

Сім'я сідає до святого столу,
Де пахне сіно і де п'ялить узвар;
З ясної стелі, мов з небес, додолу
Лампадка ронить сяєво, як жар.

Дзвенить молитва над столом святково
І на долівці сіно шелестить...
О не забути боговите слово,
Що всім ясило благодатну мить!

Мені приснилась біла паляниця,
Накритий стіл і соняшна кутя...
Нехай навіки спомином іскриться
Той добрий час — на все моє життя!

BEST COPY AVAILABLE

Рисувала ***Соня Бурак-Бернард.***

КОРОТКІ ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Віталій Біанкі

Російський письменник Віталій Біанкі народився в Петербурзі 1894 року.

Писав твори для дітей на науково-природничі теми. Повісті, короткі оповідання й казки Біанкі виразні й вірогідні. Вони виховують у молодих читачів любов до природи й рідного краю.

Найзначніший твір письменника — *Лісова газета*.

Віталій Біанкі помер у Ленінграді 1959 року.

Даніель Дефо

Даніель Дефо — англійський письменник і публіцист. Народився приблизно 1660 року.

Свою літературну діяльність Дефо почав 1697 року памфлетом, у якому пропонував політичні та економічні реформи. За один із памфлетів був ув'язнений і поставлений до ганебного стовпа.

Всесвітню славу Даніель Дефо здобув романом *Життя й незвичайні та дивовижні пригоди Робінзона Крузо*, який він написав 1719 року. Богдан Грінченко переклав цей роман на українську мову 1891 року. На тему цього твору Тарас Шевченко створив малюнок «Робінзон Крузо» 1856 року.

Відомі також романи Дефо *Капітан Сінглтон*, *Історія полковника Жака*, *Молль Флендерс*, *Роксана* та інші.

Помер Даніель Дефо 26 квітня 1731 року.

Богдан Лепкий

Богдан Лепкий народився 4 листопада 1872 року в родині священика в селі Кривеньке. У п'ять років він уже навчився читати. Дуже любив читати *Кобзар* Тараса Шевченка.

Ходив до народньої школи й гімназії в Бережанах. Згодом закінчив Філософський факультет Віденського університету. Кілька років був гімназійним учителем у Бережанах. Потім переїхав до Кракова, де прожив майже все своє життя. У Кракові Лепкий працював як гімназійний учитель, лектор української мови, а відтак був професором української мови в університеті.

Літературна діяльність Богдана Лепкого почалась, коли він працював гімназійним учителем у Бережанах. Він автор багатьох збірок ліричних поезій, цілої низки оповідань, чотирьох повістей та історичної повісти *Мазепа*. Крім того, він автор багатьох критичних нарисів, наукових студій, автор історії української літератури.

Богдан Лепкий помер 21 липня 1941 року у Кракові. Там його й поховано.

Джек Лондон

Справжнє ім'я та прізвище Джека Лондона — Джон Гріффіт Лондон. Народився цей американський письменник 12 січня 1876 року в Сан-Франциско, Каліфорнії.

Лондон учився один рік у Каліфорнійському університеті. Коротко був золотошукачем на Алясці.

Славу Лондонові принесли його збірки оповідань про боротьбу людини з суворою природою Півночі, напр., *Син вовка*, *Бог його батьків*, *Діти морозу* та інші.

Твори Джека Лондона вперше з'явилися українською мовою 1913 року.

Помер письменник 22 листопада 1916 року.

Яр Славутич

Доктор Яр Славутич народився 1918 року в Україні. Тепер він професор-емерит Альбертського університету, поет і вчений-славіст. Яр Славутич — автор семи підручників з української мови, 12-ти збірок поезій, кількох книжок з українознавства та багатьох наукових статтей. Викладав українську мову й літературу протягом більш як 55 років у різних школах та в університеті.

Доктор Яр Славутич має багато різних нагород. Серед них Шевченківська золота медаля з 1974 року за збереження і плекання української мови в Канаді; перша премія з 1982 року за збірку поезій від Українського літературного фонду імени І. Франка в Чикаго; медаля «100-річчя» з 1992 року за вклад в історію, культуру й розвиток Канади та українців у Канаді. 1998 року президент України нагородив його орденом «За заслуги» III ступеня.

48

Тарас Шевченко

Тарас Шевченко — великий український поет і мистець, активний борець за відродження України.

Шевченко народився 9 березня 1814 року в селі Моринці недалеко від Києва. Його родина жила дуже бідно. Батьки були кріпаками в багатого пана Енгельгардта. Коли Тарасові було дев'ять років, померла його мати. Коли йому було одинадцять років, помер батько. Тарас залишився круглим сиротою. Він також працював у пана. У 1831 році пан переїхав жити до Петербургу. Він узяв із собою й Тараса. У Петербурзі Тарас почав учитися малювати, почав писати перші вірші.

У 1838 році сталася радісна подія в його житті. Тараса Шевченка друзі викупили з кріпацтва, і він став вільною людиною.

У тому ж році Тарас почав учитися на художника в Академії мистецтв у Петербурзі. Незабаром став малярем.

У 1840 році Т. Шевченко видав свою книгу *Кобзар*, яка принесла йому велику популярність, славу й любов усіх українців.

Російський цар переслідував поета за волелюбні твори.

Після 10-річного заслання Тарас Шевченко повернувся й помер у Петербурзі 10 березня 1861 року. Похований поет над Дніпром, поблизу міста Канева недалеко від Києва, на горі, так як цього собі бажав у заповіті.

49

НАД ЗБІРКОЮ ТЕКСТІВ ПРАЦЮВАЛИ:

Керівник проєкту
ІВАН СОКОЛОВСЬКИЙ

Мовний консультант і редактор
ЯР СЛАВУТИЧ

Керівник видання
ГАЛИНА ЦАР

Художньо-технічний редактор
МАРКО МАЛЬОВАНИЙ

Обкладинка
СОНЯ БУРАК-БЕРНАРД

Художньо-технічний консультант
МАРКО МАЛЬОВАНИЙ

Ілюстратори
СОНЯ БУРАК-БЕРНАРД
ОРЕСТ ВАСАРАБ
БАРБАРА ГАРТМАНН
ЙОРҐОС ЗАРКАДАС
ГАРРІ САВАДЖ

Адаптація текстів
ОДАРКА ВОЗНЯК
ОЛЕГ ІЛЬНИЦЬКИЙ
ЛЕСЯ ПЕТРІВ
ДОМКА САПИГА
ХРИСТИНА ШЕРМАН

Коректори
ТЕТЯНА НАЗАРЕНКО
ГАЛИНА ЦАР

Комп'ютерний набір
ВІКТОРІЯ ЖУКІВСЬКА

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Керівник проєкту
ІВАН СОКОЛОВСЬКИЙ

Програмний укладач
МАРКІЯНА ЦИНІЦАР-ГРИЩУК

Члени Комітетів для пошуку й вибору матеріялів
БОГДАН БОРУЩАК
КСЕНЯ СКРИПНИК БУБЕЛЬ
ОДАРКА ВОЗНЯК
ОЛЕКСАНДРА С. ГИЛДЕБРАНДТ
РУТА ЛИСАК-МАРТИНКІВ
ОЛЕСЯ ТУМИН

Координатор експерименту
МАРКІЯНА ЦИНІЦАР-ГРИЩУК

Учителі-учасники експерименту
БОГДАН БОРУЩАК
КСЕНЯ СКРИПНИК БУБЕЛЬ
ОДАРКА ВОЗНЯК
ОДАРКА ГІНДА
ВІРА ЛИТВИН
СЕМЕН СЕНЧИШИН

Адаптація текстів
ОДАРКА ВОЗНЯК
ДОМКА САПИГА
ХРИСТИНА ШЕРМАН

Ілюстратори
ОРЕСТ ВАСАРАБ
БАРБАРА ГАРТМАНН
ЙОРҐОС ЗАРКАДАС
ГАРРІ САВАДЖ

Коректор
ГАЛИНА ЦАР

Складач
МАРІЯ КАРЛТОН

THIS READER WAS PRODUCED BY:

Head of Development Team
JOHN SOKOLOWSKI

Language Consultant and Editor
YAR SLAVUTYCH

Production Manager
HELEN CZAR

Production Design
MARK MALOWANY

Cover Design
SONYA BURAK-BERNARD

Design Consultant
MARK MALOWANY

Illustrators
SONYA BURAK-BERNARD
OREST WASARAB
BARBARA HARTMANN
JORGOS ZARKADAS
HARRY SAVAGE

Adaptation of Texts
ODARKA WOZNIAK
OLEH ILNYTZKYJ
LESIA PETRIW
DOMKA SAPIHA
KHRISTINA SHERMAN

Copyeditors
TATIANA NAZARENKO
HELEN CZAR

Inputter
VICTORIA ZUKIWSKY

PILOT EDITION

Project Manager
JOHN SOKOLOWSKI

Program Developer
MARKIANA CYNCAR-HRYSCHUK

Text Search and Text Selection Committees
BOHDAN BORUSZCZAK
XENIA SKRYPNYK BUBEL
ODARKA WOZNIAK
ALEXANDRA S. HILDEBRANDT
RUTH LYSAK-MARTYNKIW
OLESIA TOUMINE

Piloting Coordinator
MARKIANA CYNCAR-HRYSCHUK

Piloting Teachers
BOHDAN BORUSZCZAK
XENIA SKRYPNYK BUBEL
ODARKA WOZNIAK
AUDREY GINDA
VERA LYTWYN
SIMON SENCHYSHYN

Adaptation of Texts
ODARKA WOZNIAK
DOMKA SAPIHA
KHRISTINA SHERMAN

Illustrators
OREST WASARAB
BARBARA HARTMANN
JORGOS ZARKADAS
HARRY SAVAGE

Copyeditor
HELEN CZAR

Typesetter
MARY CARLTON

51

За доступ до друкованих матеріялів
та за цінні поради
видавництво складає щиру подяку
керівникам і працівникам

Методичного кабінету української мови
при Канадському інституті українських студій в Альбертському університеті,

Українсько-канадського архіву-музею Альберти

та

Української книгарні в Едмонтоні.

BEST COPY AVAILABLE

Збірки текстів у цій серії:

Взаємини між людьми

Людська вдача

Хоробрість

Цікавитись незнаним

Readers in This Series:

Relationships

Human Nature

Courage

Fascination with the Unknown

Серія *Коляж 2* складається з чотирьох збірок україномовних текстів із багатою тематикою та в різних жанрах. Більшість текстів подаються у скороченому та адаптованому вигляді.

Збірки текстів розраховані на дві категорії учнів, а саме:

а) на україномовних підлітків, які живуть поза Україною;

б) на підлітків, які вивчають українську як другу мову, і які пройшли відповідне підготовлення (приблизно 1,600 годин формального навчання української мови).

Працюючи з текстами в серії *Коляж 2*, учні набуватимуть потрібних умінь у читанні та збагачуватимуть свій запас слів і, таким чином, підготовлятимуться до читання неадаптованих текстів українською мовою.

Printed by
Learning Resources
Distributing Centre
Production Division
Barrhead, Alberta
Canada, T0G 2P0

"Reaching Students Is What We're About"

ISBN 0-7785-0539-1